

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT AZ ÖSSZES
GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA
A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAK-
KÖRE HIVATALOS KÖZLÖNYE

SZERKESZTŐK:
TANAY JÓZSEF
NOVÁK LÁSZLÓ

BUDAPEST 1907
PESTI KÖNYV-
NYOMDA R.-T.

1907
XVII. ÉVFOLYAM

Tárgymutató.

- Abyssziniai nyomdászviszonyok 257.
Ablaka György 217.
Acéltárgyak megvédése a rozsda ellenében 273.
Aigner Antal lfj. 16, 25, 73, 74, 83, 87, 97, 206.
Aigner János 7. 5, 8.
Akrográfgravűr 155.
Alapozás 247.
Alakrajz 194.
Aláhúzás az akcídens szedésben 244.
Albert dr. 202.
Alumínium-papíros 270.
Alvás különbsége nappal meg éjjel 136.
Amman József 4.
Amerikából 65.
Amerikai magyar lapok 180.
Amerikalasság minálunk 153.
Amerikai nyomdászviszonyok 180.
Amerikai reklámok 277.
Angerer & Böschl 84.
Angolországból 18.
Antiqua betűk Japánországban 136.
Aradi felolvasás 87.
Aradi nyomdászinasok szakoktatása 80.
Arany könyv 89.
Arányok meghatározása a művészetben 194.
Aszfaltra nyomtatás 277.
Athenaeum 135.
Át nyomtatás 224.
Aubrey Beardsley 100, 101.
Augenföld Miksa 8, 38, 86, 87, 97, 169.
Ausztrliából 39.
Ausztriai nyomdatulajdonosok mozgalma 89.
Autogravűr 84.
Autokróm-nyomtatás 154.
Autotípiák nyomtatás közben való piszkítása 174.
Autotípiai raszterek 54.
Autotípiák tisztogatása 61.
Baer Ottó festőgyára 166, 269.
Balázs Károly 17, 83.
Balesetügyl kiállítás 208.
Banczkovich György 208.
Bankjegyek, utjak 253.
Barna színek 102.
Bartolozzi 4.
Bauer Adolf 232.
Bauer Ferenc I. 25.
Bauer Ferenc II. 175.
Bauer Henrik 121.
Bauer János 232.
Bauer-öntőde 209.
Bárány Nándor 25, 41, 49, 137, 145, 217.
Beardsley 100, 101.
Bécsi grafikai főiskola 8.
Bécsi levél 8.
Belt és Társa 6, 193.
Bécsi szakoktatás 62.
Bélyegkek sokszorosítása 197.
Bélyeggyűjtés 197, 256.
Berakás 246.
Berakó készülékek 8.
Bercsényi-nyomda 193.
Berey F. István 217.
Berger & Wirth 6.
Berkovits-nyomda 97, 169.
Berthold-öntőde 209.
Beszerzési források 279.
Betűk 79.
Betűk oxidálódása 152.
Betűmagasság 224.
Betűvonál 113.
Betű-súly kiszámítása 104.
Betűöntő gép (Thompson-féle) 126.
Blandl János 113, 169.
Badensteiner Béla 89.
Boglárka 101.
Böhm Béla halála 257.
Bokrélfa 101.
Borítékpapírosokra való nyomtatás 61.
Bositz István 160.
Boucher 4.
Braille-írás magyar lap a vakok számára 88.
Brewes 277.
Bronzolt alapra való nyomtatás fekete festékkel 61.
Brónyai Lajos 193.
Budapesti Városi Ullamos Vasút R.-T. nyomdája 65.
Burkmalr 4.
Busay Balázs 7, 16, 145.
Capiello 146.
Cappello Annibale 275.
Carmine Hugó 208.
Castaldi Pamfillo 75.
Celluloid a grafikában 133.
Celluloid-lemez ragasztása 153.
Celluloidra nyomtatás 133, 178.
Chodowlecki 4.
Címzetűk kímélése 243.
Cimerhasználhatási jog 38.
Cinkografus-árszabály 182.
Cinkográfiai kisebbítés és nagyobbítás 39.
Cinkografálásra szánt rajzok 266.
Cissarz 121.
Citotype 249.
Corno, Antonio del 75.
Cranach Lukács 4.
Csomó-írás 76.
Cyclostet 52.
Cyclostyle 52.
Czakó Elemér dr. 100, 111.
Darvas Adolf 27.
Debreceni felolvasás 86.
Debreceni városi nyomda 7, 89, 144.
Díszítés 60.
Díszbetűk kímélése 243.
Doby Jenő 146.
Dóczy S.: Főnök és alkalmazotti jogviszonyai 16.
Domború nyomtatás krétázott papírosra 81.
Dugonics-nyomda 206, 217, 257.
Dürer Albert 4, 137.
Duverger 172.
Drótnélküli telefon 18.
Egység-naptár 280.
Egyenítés és esztetika a szedésben 50.
Egyenlőségi jel a címszedésben 243.
Egyesületek, nyomdászokéi 75.
Egyetemes betűvonál ellenőrzésére eszköz 113.
Egyiptomi írás 147.
Eibenschütz Adolf 87.
Egyiptomi nyomdászat 230.
Egyőrdulatú gyorsajtók 30.
„Einsand” 128, 171.
Elektromos nyomtatás 268.
Éklírás 98, 149.
Elektromos világítás a könyvnyomdákban 203.
Elmebetégek ujsága 89.
Előzék 122.
Előkelő idegenekről 8.
„Első” címek cégálliratokban való használata 65.
Első Magyar Betűöntőde R.-T. 65, 274.
Emlich Gusztáv 135.
Emberbőr a könyvkötésben 89.
Enyedy János 2, 16, 97, 193.
Erdőutitelli berendezés 220.
Esztetika a sorszedésben 50.
Ételrendek története 280.
Évkönyvünk 15, 36.
Exlibrisek 4.
Faltusz Ede 16, 179.
Falk Zsigmond dr. 49, 241.
Fametszés újraéledése 242.
Faragó József 4.
Fehér festékek 9.
Fehér szín 102.
Fejérvölgy Márton 279.
Fekete Béla 241.
Fekete Géza 25, 193.
Fekete festék 269.
Fekete szín 102.
Felelősége a munkaadónak inasával szemben 17.
Féltre Castaldi-szobor 75.
Fény 102.
Fényes festékek 103.
Fényezett papírosra való nyomtatás 246.
Feniciai betűjegyek 98.

- Festékek 9, 57, 102.
 Festék beszáradásának akadályozása
 vízzel 246.
 Festék és firnász keverési módja 273.
 Festékek fénye 103.
 Festék gyöngye fényállóságának kihasz-
 nálása 256.
 Festék jó minősége 57.
 Festék nélküli nyomtatás 268.
 Festék összeszáradása a hengerek
 végein 61.
 Festék száradása 133, 154.
 Fiedler Károly 64, 87, 110.
 Figurális rajz 194.
 Finszter János 169, 185.
 Firnász és festék keverési módja 273.
 Fogalom-írás 98.
 Földrajzi intézet 136.
 Földes Föld Imre 110.
 Földügatlan könyvek ellen mozga-
 lom 278.
 Fonetikus írás 98.
 Formamosás 243.
 Forkenbeck Oszkár 278.
 "Fortuna" gyorsajtó 203.
 Fotográfálás a messzeségbe 126.
 Fotográfálás alapokra 278.
 Fotográfia, művésze 218.
 Fotográfálás, színes 229.
 Franklin-Társulat 18, 65, 121.
 Franciaország könyvtermelése 231.
 Francia könyvnyomtatás 184.
 Franco, Nicola 275.
 Freyska Endre 4.
 Freiburgnyomdászinas-szakiskola 184.
 Friedl és Krakauer 145.
 Fuchs Samu 6.
 Fuchs Zsigmond 7, 17, 38.
 Fűtülés és nótá munka közben 39.
 Gaál József 253.
 Galamb József 251.
 Galvanoplasztika ólommatricákról 83.
 Gautscholás 171.
 Gelléri és Székely 6.
 Gépmester munkaköre 132.
 Gépek alapozása 247.
 Géptechnikai újdonságok 82.
 "Gépterem" 111, 183.
 Gilicz Béla 145.
 Golyahír 101.
 Görög papiruszúrnak kijátszása 231.
 Grafikai egyesület 182.
 Grafikai Szemlérelő külföldi kritika 63.
 Graphische Revue 39.
 Grócz Ernő 109.
 Gróh István könyve 110.
 Grollier, Jean 134.
 Gutenberg-Olthon fölvátozó ünnepe 208.
 Gutenberg-Haus Gebr. Geel 233.
 Gutenberg-Olthon 217, 226.
 Gutenberg sírja 137.
 Gyöngyösi Sándor 63.
 Gyöngyvirág 101.
 Gyöngyike 101.
 Gyorsajtók alapozása 247.
 Hajtó sziljak 222.
 Hamburger és Birkholz 6.
 Hangjegyes nyomtatás 172.
 Hang-írás 98.
 Haraszti Adolf 20, 58.
 Háromszínű nyomtatás 58, 202.
 Havanai nyomdászok 112.
 Hazai ipari beszerzési források 65.
 Héber írás 149.
 Hegedűs László 4.
 Heibing Ferenc 7.
 Hieroglif-írás 147.
 Hírlapírás Olaszországban 275.
 Hírlapirodalmi statisztika 248.
 Hírlapszedő-árszabály Ausztriában 39.
 Hirsch-Lipót-alapítvány 253.
 Hlza Pál 185.
 Hoffhalter Ráfael 172.
 Hoffmann és Kronovitz 169.
 Holbein 4.
 Homa József 232.
 Homlokterek tervezése 122.
 Hörbe Konrád 41.
 Hornyánszky-nyomda 17.
 Horti Pál 146.
 Husvét Idejének állandósítása 39.
 Ibalya 101.
 Ibalyaszín 103.
 Illusztráció-nyomtató rotációsokon uj-
 tás 127.
 Introitus 171.
 Inas-élet régen 75.
 Inas-nevelés 112.
 Inas-szabályzat régen 170.
 Írás története 76, 98.
 Írás gyorsasága 231.
 Íróanyagok 270.
 Írógépek 52, 225.
 Írószerszámok történetéből 56.
 Írószerszámok 99.
 Iparegyesületi ösztöndíjak 253.
 Iparigazolvány 111.
 Iparművészeti Múzeum és Iskola könyv-
 tára 232.
 Iparoskáté 255.
 Ipari készítő 278.
 Ív-igazító készülék 273.
 Ivek jelzése a gerincen 60.
 Ivek megtörése a kivezető henger által
 246.
 Izland-szigeti hírlapirodalom 137.
 Janovszky János 174.
 Japán államnyomda 230.
 Japánországból 136.
 Japán nyomtató művészet 271.
 Japán újságok hírszolgálat 88.
 Jáva-szigeti könyvnyomtatás 112.
 Jókai-nyomda 6, 17, 49, 58, 121, 193.
 Kábelpapír 13.
 Kaiser-féle gyorsajtó-gyár 65.
 Kaldeai ékírás 18.
 Káldor Lajos 35.
 Kalendáriummal furcsaságok 88.
 Kankalin 101.
 Kassai meghívópályázat 90.
 Kaszás (Kahn) Sándor 112, 138.
 Katalógus-félék szedése 178.
 Kaumar-sajtó 203.
 Kék hétfő 279.
 Kék szín 103.
 Kemigrafus-árszabály 182.
 Kénesórámpák 8.
 Kenőanyagok 223.
 Kellner és Mohrlüder 7.
 Kempe Károly 230.
 Képirás 76.
 Keresdi nyomda történetéhez adatok
 230.
 Kereskedelmi nyomtatványok moderní-
 zálása 225, 245.
 Keresztíné ritkítatlan hagyása spacio-
 náláskor 103.
 Kertész József 7.
 Keszler Vilmos 145, 186.
 Kétfoldulatú gyorsajtók 30.
 Kétszín-nyomdász katalógusfélék sze-
 dése 178.
 Kiegészítő színek 102.
 Kígyóhagyma 101.
 Kírándulások 101.
 Kisebbités cinkográfiban 39.
 Kláris-szegfü 101.
 Kleim & Ungerer berakó készüléke 8.
 Klein Ferenc 7, 97.
 Klein József 208.
 Kner Imre 7, 16, 89, 124, 274.
 Kner Izidor 35, 121, 124, 274.
 Kner Izidor pályázata 110.
 Kohn Bernát 87.
 Kolportárséghez iparhatósági engedé-
 lem 65.
 Kolumna-cím 122.
 Komplementáris színek 102.
 Konkoly 101.
 Korvin Testvérek 7.
 Kovács Károly 49, 73, 97.
 Kozma Lajos 5, 6.
 Kozól U. Antal 229.
 Kökercsin 101.
 Könyv, a legkisebb a világon 18.
 Könyvetűk 79.
 Könyvüimből rövidítések 106.
 Könyvüimből, sorokból állók 272.
 Könyvüszítés 122.
 Könyvüszítés a franciáknál 105.
 "Könyves Kálmán" 121.
 Könyvkiállítás Párisban 134.
 Könyvkiadásra használt emberbőr 89.
 Könyvkiadó munka könnyítése 60.
 Könyvművelés nyomtató sajtó 82.
 Körlevelek modernizálása 225.
 Köteles példányokról rendelet 254.
 Köteles példány 18.
 Kövérű 101.
 Kőül rőzsa 101.
 Krakauer Lajos 145.
 Krause Károly gyára 160.
 Krausz Manó 193.
 Krausz S. és Társa 7.
 Krausz Soma 229.
 Kritikai széljegyzetek 37.
 Kromó-papír 32.
 Kún Kornél 7, 49, 73, 97.
 Kun Mihály 7, 16, 25, 33, 49, 113.
 Kurzwel János és Társa 217, 241.
 Lámpás, kénesóval világító 8.
 Lapüszítés 122.
 László Dezső 51.
 Lázár Dezső 185.
 Le Gascon 134.
 Legdrágább könyv 89.
 Légrády Testvérek 7.
 Letári jelentés 41.
 Lencse Antal 232.
 Lengyel Sándor 89.
 Léway János 185.
 Levél fejek modernizálása 245.
 Levélfej-pályázat 41.
 Levélbélgyegek 197, 256.
 Levélboríték-ólvat 256.
 Levélboríték föllalálása 277.
 Levelezőlap-pályázat 182.
 Levelező-lapokon újítás 112.
 Lerner Dezső 274.
 Libertas-Nyomdai R.-T. 65.
 Linoleográfia 254.
 Litográfia átnyomtatásra szánt sze-
 dés 224.
 Litográfiai sajtók 38.
 Litográfiai sajtó nyomóhengerének roz-
 dasodása 246.
 Litográfiban új eljárás 54.
 Londoni birodalmi nyomda 183.
 Lőkörmfű 101.
 Lorilleux Ch. & Cie 7, 17, 33, 49, 58,
 65, 97, 169, 277.

- Lörincz U. 6. 17.
Lortie 134.
Löwy Salamon 17, 18, 20.
Lukinich I. dr. 230.
Madagaszkari nyomdászat 278.
Madártej 101.
Magyar díszítő művészet 110.
Magyar Grafikus 17.
Magyar Ipar művészet 37, 112.
Magyar Könyvszemle 160.
Magyar Nyomdászat 17.
Magyarországi Munkások Rokkanti-
és Nyugdíj-Egyesülete 17.
Magyar stílus 74.
Májfű 101.
Marató gereben 83.
Marellcs Lajos 90.
Márk Lajos 4, 73.
Márkus-nyomda 16.
Márkus Samu 7.
Matematikai jelekről 60.
May József 181.
Máser-lemmek marathatósága 228.
Meghívó-pályázat 35.
Meghívó pályázat Kassán 90.
Megvesztegelése törvény 18.
Mesierszedés 152.
Mesterszedésben új díszítőmódok 60.
Mlatyánk őszász nyelven 89.
Mindenes Gyűjtemény 275.
Minimális nyomtatvány árszabások a
üldöken 207.
Minusz alkalmazása 153.
Miskolci föllovasás 34.
Mitterszky József 2, 3, 7, 16, 17,
241, 250.
Molnár Mór 209.
Morelli Gusztáv 242.
Morócz Jenő 64, 226, 227.
Muhits Sándor 110.
Mulatságok 17.
Munkaadó felelőssége Inásával szem-
ben 17.
Munkakönyv nélküli fölfogadás 111.
Munkásbiztosító kiállítás 208.
Műbarátok Köre pályázata levelező-
lapokra 182.
Müller Antal 113, 169.
Müller József 17.
Müller Ignác 74.
Műnyomó-papirus 32.
Művészeti anatómia 195.
Művészeti pályázat 35.
Művészeti szempontok 26.
Művészeti fotográfia 218.
Művész fotográfia 228.
Nagykanizsai mulatság 64.
Nagy Sándor 4.
Narancs-szín 103.
Negatív lemezek 173.
Neudörfer János 137, 138.
Neue Freie Presse nyomdája 8.
Narmális belümagasság 224.
Novák Alajos 33.
Novák József 7.
Novitzky N. László 172.
Nővényl díszek megválogatása stíllzá-
laskor 146.
Nyomás túlerős kiadódása a forma
elején 81.
Nyomdaalapítások történetéhez 160.
Nyomda-statisztika 18.
Nyomdászati kiállítás Párisban 34.
Nyomdásztörténelmi munka 185.
Nyomdászberék Havanában 112.
Nyomdász-céhek 129, 170.
Nyomdász-egyesületek 75.
Nyomdász-Evkönyv s Uil Kalauz 274.
Nyomdászviszonyok Amerikában 189.
Nyomóhenger rozsdásodása 246.
Nyomatás bronzlalt alapra fekete fes-
téssel 61.
Nyomatási technika 81.
Nyomatás színes borítékpapirosokra
61.
Nyomatás zselatin-lapokra 154.
Nyomató-lemmek vámjá 112.
Nyomatvány-árszabások 207.
Nyomatványok lassú száradása 154.
Nyomatvány-asztagatás 182.
Olasz hírlapirodalom története 275.
Olgyay Ulkior 254.
Olom okozta betegségek föllismerése
111.
Ólomra átnyomatás 178.
Ólomvonalak 78.
Ólomvonalak súlyának kiszámítása 104.
Ornamentumok vonalvastagsága 272.
Orosz sajtóviszonyok 280.
Orosz szakfolyóiratok üldözése 231.
Országosítás 18.
Oxidálódás 152.
Órlap 122.
Órültek lapja 89.
Pallas-nyomda 16.
Pálmalevél mint iróanyag 270.
Pályázat levelező-lapra 182.
Pályázati levélfejre 41.
Pályázat meghívóra 35.
Pályázat meghívóra (Kassán) 90.
Pályázatok 253.
Pályázat plakátra 182.
Pályázatok az Evkönyv díszére és a
Grafikai Szemle mellékleteire 92.
Pap Henrik 4.
Pápai Ernő 7.
Pápai könyvtár 89.
Papirográfia 126.
Papirus alumínumból 270.
Papirusból férfi-ruha, ágyú stb. 173.
Papirusból nyomtató-lemmek 126.
Papirus fémre ragasztása 231.
Papirusgyári hírek 13.
Papirusgyártás 10.
Papirus, kábelekek 13.
Papiruskereskedelmi usance-ok 12.
Papiruskereskedelmünk 253.
Papirus kezelése (frissen gyártotté)
nyomatás előtt 81.
Papirus korhadása 270.
Papirus, krétázott 32.
Papirus mint rozsdá ellen védő szer 13.
Papirus tépdőzése 246, 273.
Papirus-trósztt 160.
Papirusvásár 85.
Papirusz-termelés föllevenítése Egyip-
tomban 201.
Paralold-eljárás 127.
Pátria Irodalmi és Nyomda r.-t. 110.
Patriz Huber 25.
Pécsi Irodalmi és Nyomda Részvény-
társaság 159, 232.
Pécsi kiállítás 109, 135, 159.
Pécsi szakkilállítás 205.
Pécsi viszonyok 64.
Péczely József 275.
Peldi Gyula 18.
Pénztézei és Irodai Felszerelések Mű-
Intézele R.-T. 136, 229.
Pénztári jelentés 40.
Pénztári kimutatás 1906-ról 42.
Pestli Lloyd-Társulat nyomdája 7, 229.
Pestli Könyvnyomda Részvénytársaság
7, 65.
Petrucci 172.
Photo-Club a londoni kiállításon 253.
Pipefű 101.
Pitypang 101.
Plainfield 38.
Plakátfestés 146.
Plakátmonopolium 254.
Plakátpályázat 181.
Poduska Lajos 41.
Polykleitos 195.
Ponyva-termékek eladásának korláto-
zása 89.
Portugáliai nyomdászviszonyok 257.
Pósta forgalomban változások 232.
Póstatörvény Ausztriában 39.
Posztulátum 128.
Prüner Arnold 5, 7, 121, 161, 205.
Ragadós nyomtatványok 61.
Rajz 194.
Raszterek 54.
Raszterek, újság-illusztrációhoz 155.
Reformkérdések 1.
Regisztrkeresők készülete 14.
Reklám, amerikai 39, 297.
Reklámreklámra való kihasználása a szag-
lás érzékének 231.
Reliefkisek 83.
Réthy Lipót és Fla 169.
Rézkarc technikája 150.
Rézleniák súlyának kiszámítása 104.
Rézvonalak 78.
Rigler József Ede Papirnmű-Gyár Rész-
vénytársaság 7.
Rocksrah & Schneider 97, 251.
Római ábécé 98.
Romberger Tiivadar 121.
Rongy-írá 76.
Roth J. 232.
Rotary 52.
Rotograph 38.
Rozsdá elleni védekezés 273.
Röpke Lapok 274.
Sajtóhibák története 183.
Sajtó-revizió 109.
Sárga szín 102.
Sarkadi Emil 5, 6.
Sas és Bauer 114.
Selyemre nyomtatás 174.
Sémi népek írásmódja 147.
Scheller Gusztáv 172.
Scheller & Giessecke 25, 30, 31, 82,
97, 233.
Schilme Ferenc 7, 17, 49, 58, 73,
121, 193.
Schmiedt Rudolf 73, 90, 208.
"Schmilz" 174.
Scholz Ede 7, 241.
Schöffler Péter 172.
Schüller János 253.
Sima Dávid 209.
"Societas" 136.
Sorok aláhúzása 244.
Sorokból álló könyvclmek 272.
Sorszedés 50.
Spacionálás 106.
Spektrum 102.
Spitz Adolf 7, 33.
Spitzertipia 206.
Stalla Márton 73, 93, 146, 209.
Stefáni József 33, 87.
Stern Dezső 34.
Stiler Béla 90.
Stílus, magyar 74.
Stílusok fogalma az Ipari művészetek-
ben 267.
Strébely Gusztáv 169.
Stringertype 82.

- Stüssgen osztászerkezetes szedőkészülék 249.
 Sülyfű 101.
 Szabó István II. 241.
 Szabó Róbert 7, 8, 10, 17.
 Szakál Ferenc 73.
 Szakeladások könyvkötőknek 13.
 Szakiskolák Svédországban 158.
 Szakkönyvtárak 158.
 Szakoktatás Aradon 80.
 Szakoktatás Bécsben 62.
 Szakoktatás Freiburgban 184.
 Szakoktatás Majna-Frankfurtban 13.
 Szaktanfolyamaink 13, 33, 40, 41, 44, 62, 80, 107, 114, 130, 156, 158, 162, 210, 229, 258, 278.
 Szaktanfolyamok Bécsben 157.
 Számlaféle nyomtatványok színesen nyomtatása 14.
 Szántó Lajos 185.
 Szász Gyula 169, 185.
 Szathmáry Gábor 169.
 Szavadóll József 185.
 Százalékjegy a címszedésben 244.
 Szedőgépek száma Ausziliában 256.
 Szegedi szakkilállítás 205.
 Szegő Lipót 229.
 Székesfehérvári fölolvasás 86.
 Székesfevárosi Házl Nyomda 49.
 Szent-László-nyomda 73, 208.
 Szennycím 122.
 Szilasi Jenő 85.
 Színek 102.
 Színek esztétikája 102.
 Színek fénye 103.
 Színek, hídgek és melegek 266.
 Színes borítékpapírosokra való nyomtatás 61.
 Színesen nyomtatása a számlaféle nyomtatványoknak 14.
 Színes festékek 57.
 Színes folografálás 229.
 Színes nyomtatványok egymáshoz ragadása 61.
 Színkép 102.
 Szíjak 222.
 Szíjkapcsolás 222.
 Szikkatív fírnások 133.
 Szótágrírás 99.
 Szőnyi László 111.
 Szürke szín 107.
 Talzs-nyomda Pécsen 159.
 Tanulmányi rélokat szolgáló nyomda Bécsben 62.
 Tavasz 101.
 Tellnes János 4.
 Telefon, óráinéklül és írő 18.
 Temesvári fölolvasás 76.
 Tépődés 247, 273.
 Terpenin-olaj hamisítása 14.
 Thompson-féle betűöntő gép 126.
 Titkári Jelentés 40.
 Tóth István lovag halála 257.
 Tört számokról 60.
 Transzmisszió 220.
 Trattner János Tamás 172.
 Triado Z. 4, 6.
 Tűdőfű 101.
 Udvary Géza 4.
 Újságmúzeum
 Újságok maszatolódása 154.
 Újságstatisztika 248.
 Umbrits Sándor 5, 6.
 Unger Sándor 8.
 Úgynökl jutalék 88.
 Vad gesztenye 101.
 Vakok irodalma 38, 88.
 Vám, a nyomtató-lemezeké 112.
 Várjűháj 101.
 Vas- és acéltárgyak megvédése a rozsdá ellen 273.
 Védőjegyek bejelentése 88.
 Vázlatkönyv a mesterszedői gyakorlatban 178.
 Veronika 101.
 Vers-soroknak kisebb belükkel való szedése 105.
 Vidéki fölolvasások és kiállítások 20, 86, 87, 205.
 Vidéki nyomtatványkiállítások rendezése 62.
 Világítás a könyvnyomdai üzemben 203.
 Világnyelvek 230.
 Világosság-nyomda 7, 49.
 Virág József 90.
 Vízbe dobott könyvek 231.
 Vízjegy utánzása nyomtatással 201.
 Volkert Hans 6.
 Vonalak 78.
 Vonalvasatlagság, ornamentumoké 272.
 Vörös színek 103.
 Wanko Vilmos 40, 145, 161.
 Wéber József 110.
 Weninger István 41.
 Weil József 179.
 Weintraub Ármin 217.
 Welsenstein Zsigmond 73, 90.
 Weisz József 232.
 Wessely és Horváth 159, 232.
 Williams C. 4, 6.
 Woellmer-antiqua 233.
 Woellmer-öntőde 250.
 Wander József 171.
 Xilolin 173.
 Zanóffa 101.
 Zapon-lakk 54.
 Záró ékítmények 123.
 Zeneszerzők kéziratának az ára 279.
 Zöld szín 103.
 Zsidó írás 149.
 Zsírfort eltávolítása selyemre nyomtatáskor 174.

SEMLER J.
oszt. cs. és magy. **BUDAPEST**
kár. udvart szállító
**V. KERÜLET, BÉCSI-UTCA ÉS
DEÁK FERENCZ-UTCA SARKÁN**

Tervezte és készítette: Kón Gyöngyvér

Művésze: Samu Mihály

MŰVÉSZET ÉS NYOMDÁSZAT

IRTA KNER IMRE

KÜLÖNLENYOMAT AZ 1907.
ÉVI KÖNYVNYOMTATÓK ÉV-
KÖNYVÉBŐL

Tervezte és szedte: Kner Imre. Nyomták: Faltusz Ede és Laupál Antal.

MŰLER TESTVÉREK.

LORINCZ V.G.
1906

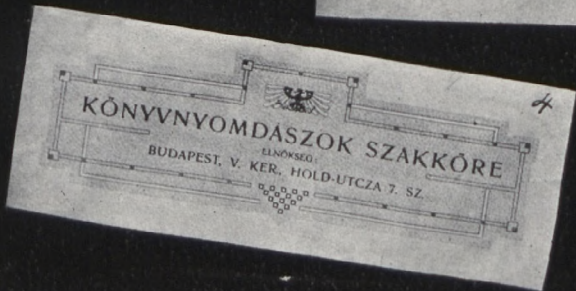
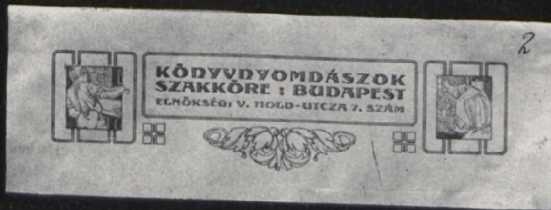
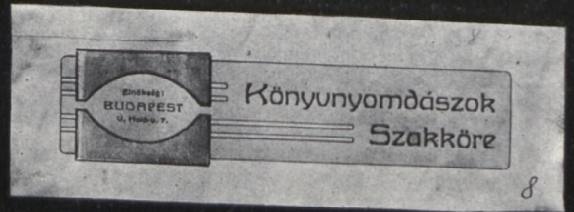
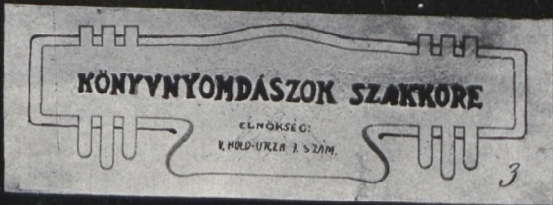

Cliché FORCADE et MÉTÈEN, Marseille.

Encre double-teinte 1645

Nyomatott az 1645. számú két színt mutató festékkel.

Melléklet a Grafikai Szemléhez.

A nezsideri papírgyár r.-t. 5. számú
Kunstdruck papirosa 63,95 cm. nagy-
ságban. Ára 1000 ívenként 104 kor.

AZ ELSŐ LEVÉLFEJ-PÁLYÁZAT EREDMÉNYE.

□ □ — □ □ □ □ □ □ □ □
Nyomtatott a „JÓKAI” könyvnyomda-
ban. (Czégtulajd. Berger és Schimek).

Grafikai Szemle

Havi folyóirat a grafikai iparágak számára

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal: Budapest, Hold-
utca 7. — Telefon 36-02.

A Könyvnyomdászok
Szakkörének
kiadása

Előfizetési ár: egy évre
4 bar., fél évre 2 bar.
Egyes szám ára 40 Hfl.

XVII. évf.

1907 januárius hava.

1. szám.

Tartalom: Reformkérdések. A befűszedők higiénája. (Dr. Nagy Béla.) Az exlibrisokról. (Prüner Arnold.) Nyomatványkritika. (Naptárak. Újévi üdvözlő-kártyák. A debreceni kalendárium.) Levelezés. (Előkelő idegenekről, Augitól. Bécal levél, Szabó Róbertől.) A festékek és színek birodalmából. (Színes festékek, Szabó Róbertől.) Egy és más a papírosról. (A papírosgyártás megismertetése előhétben. Papíroskereskedelmi usance-ok. Kőbeipapíros. Papírosgyári hírek. A papíros mint rozada ellen védő szer.) Szakkörök. (A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamai. Szakelőadások könyvkötők számára. Szakkörök Majna-Frankfurtban.) Gépmeisteri dolgok. (Regisztrerkésző készítő, s—ly-től. A l'arpenitaloj hamisítása.) Könyvismertetés. (Évkönyvünk. Dóczy: Főnök és alkalmazott jogviszonyai. Kner Imre és Foltusz Ede: A színekről és színes nyomtatásról.) Borítékunk, óbránk és mellékleteink. (Mulatságok. Személyi dolgok. A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj-Egyesülete. A munkaadó felelőssége Inasóval szemben. Egy kis statisztika. Drótnélküli telefon és író telefon. Angolországból. A kötelez példány. A világ legkisebb könyve.) Hivatalos rész. (A Szakkör országosítására tárgyában tartott értekezlet jegyzőkönyve. Utóosztmányi ülés jegyzőkönyve. Havi ülés jegyzőkönyve. Pénztári kimutatás 1906. év december haváról. Tagsági forgalmi kimutatás.)

Reformkérdések.

Szakkörünk is, meg szakirodalmunk is új korszak küszöbén áll. Fontos reformok kérdése tolt az előtérbe, s lehet, hogy már néhány hónap múlva megvalósul a Szakkör javára mindaz, amit higgaót fölfogással kivihetőnek tartunk.

A reformkérdések főképpen két kardínális pont körül forognak: az egyik a Grafikai Szemle bővítésének, a másik pedig a Szakkör országosításának a dolga. Ez a két fő tárgy azonban szerves kapcsolatban van egymással.

Lássuk csak: miben állhatnak a viszonyaink közepette kivihető reformok. Kezdjük a Grafikai Szemle dologával.

Estendőnk óta halljuk a sürgető hangokat innen is, onnan is: tegyük a Grafikai Szemlét valami igen terjedelmes, gazdagon illusztrált folyóirattá, olyanná például aminő a berlini Deutscher Buch- und Steindruckerk. Legyen a folyóiratunkban szó mindenről: technikáról, művészetről; tökéletes arklumát alkossa a grafikai sokszorosító iparágak körében megnyilatkozó mozgalmaknak, s a szedési meg nyomtatási műmellékletek egész serege gyönyörködtesse benne az olvasót.

Jámbor, nagyon jámbor óhajítások. Felelők a jó urak, hogy az ilyen szabású folyóirat kiadásához legalább 6000—8000 előfizetőre van szükség, s még akkor is drágábbra kell szabni az egyes füzet árát, mint amennyit a Szakkör egész havi tagsági illetéke kitesz. Példa rá a sokszor idézett Deutscher Buch- und Steindruckerk, amelynek megvan a maga 8000 előfizetője, s mégis kénytelen volt egyes füzetének az árát 60 fillérről apródonként 90 fillérré emelni.

A magyarországi könyvnyomtatók összes száma talán 6000. Ezek közül nem magyar az anyanyelve legalább 1500-nak. Ha a megmaradó 4500 nyomdász mind egyike szorgalmas olvasója volna folyóiratunknak: még akkor sem tehetnénk eleget idealistáink délifabos kívánságainak, legalább nem oly mértékben, amint azt fantáziádjukkal kifessük.

Híszon nagyot haladtunk már így is. Négy esztendő előtt fízzenhat oldalant jelent meg a Grafikai Szemle, s hatszáz példányt nyomtatott belőle. Most huszonnégy oldal a terve-

delme, borítékkal együtt huszonnyolc, s ezernégyszáz példányban nyomódnak. Tudják-e szaktársaink, hogy micsoda tekintélyes példányszám ez Magyarországon, ahol a hasonló célú egyéb lapok legfőljebb három-négyszáz példányt kelendősegre számíthatnak? Azt mondhatnók, hogy elértük a Grafikai Szemle fejlődésének a zenitjét, ha ugyan nem igyekeznénk olyan új módokat keresni, amelyek segédelmével minden szaktársunkkal megszerezethetnők folyóiratunkat, s vele együtt a Magyar Nyomdászok Évkönyvét is.

S ezzel eljutottunk a Szakkör országosításának a kérdéséhez.

A Grafikai Szemle, az Évkönyv, s velük együtt az egész magyar szakirodalom további fejlesztésének egyetlen módja, ha Szakkörünket országossá tesszük, s e munkában — különösen ami a vidéken való terjeszkedésünket illeti — az immár hatalmas Szakegyesület segédelmét vesszük igénybe.

Az országosítás kérdésének vezéreszméje az, hogy Szakkörünket nagyjából olyan szervezetűvé tegyük, aminő a Szakegyesület maga. Vagyis a budapesti központon kívül alakítsunk helyi csoportokat az ország minden részében, s gondoskodjunk arról, hogy e helyi csoportokban lükettő szellemi élet és szakunk iránt való éber érdeklődés honosuljon meg. A központból, illetőleg a helyi csoportokból kiindulóan szaktanfolyamokat, utazásokat, kiállításokat és fölolvasásokat kell rendezni a vidék minden jelentékenyebb városában, s teljes erővel arra törekedni, hogy szakkörzettségének a lelklismeretlen inasnevelés vagy a munkamegosztás okozta esetleges hézagait bármely jóra való szaktárs is biztosan kireparálhassa a szakkör helyi csoportok munkálkodásában való buzgó részvétele által.

Az országosítás ügyére vonatkozó tárgyalások és tanácskozások már folynak is. A részletekérdésekről korai dolog volna még beszélni, de annyi bizonyos, hogy márciusi közgyűlésünk előtt már ott lesz az az új alapszabálytervezet, amely hivatalos lesz arra, hogy szakirodalmunkat minden

magyar nyelvű könyvnyomtató számára könnyen megközelíthetővé tegye, s egyszerűsítendő a tisztán kollektív szerezetre és kölcsönös tanításra alapított szakkulturát általánossá tegye az egész országban.

Az országosítás eszméjének hatása alatt jelentékeny újításokkal kezdjük meg a Grafikai Szemle tízenhetedik évfolyamát. Új betűkkel nyomtattuk, új papírost választottunk hozzá, s a szakírtások okulására szolgáló szerkesztés megfontatásai mellékletekről is gondoskodtunk. Első lépés ez folyóiratunk tökéletes megmodernizálásához. Hogy mennyire sikerül majd ez: a jövő írtka, s java részben a viszonyoktól függ; bennünk mindenestre megvan az ernyedetlen iparkodás ahhoz, hogy mentől szebbé, mentől jobbá tegyük a mi régi kedves Grafikai Szemlénket.

Programmunk marad a régi: minden személyes tekintet nélkül pusztán csak a magyarországi nyomdászvillág érdekét akarjuk szolgálni. Nem ismerünk klikket, nem ismerünk abszolút tekintélyeket; mindenkoron az igazság és a kollektív eszméjén induló haladás szellemében fogunk dolgozni. De nem is lehet ez másképp, hiszen sok száz szakból tag megbízásából és az ő ellenőrzésükkel véggezzük munkánkat.

Aki ki akarja venni részét a munkából: tárt karokkal fogadjuk; aki érdemes munkát végez: nem sajnáljuk az elismerő szót tőle; de aki számárlajtorjának tekint a folyóiratunkat, olyanakk, aminek segédelmével munka meg tudós hiján is hírnévhez, babérhoz s ezek következményeképp zsíros kondícióhoz juthat: jobb, ha távol marad, mert számitással nem fognak teljesülni.

A betűszedők higiénája.

A betűszedők foglalkozása látszólag nem jár oly bajokkal, amelyek az életet megrövidítenék. Mert hiszen nagy testi erő nem is kell hozzá, szerencsétlenségek pedig nem igen szokták érni őket. Ez az okoskodás azonban csak látszólag helyes. Aki szorosan szem előtt tartja azokat a betegségeket, amelyek a betűszedőket pusztítják: annak csakhamar tisztába kell azzal jönnie, hogy a betűszedés egyike azoknak könnyörtelen foglalkozásoknak, amelyek az emberi életet orozva támadják meg.

Azok közül a betegségek közül, amelyek a betűszedőket idő előtt a sírba szokták döntenie, első helyen kell felemlítenem a tüdővérszt. Albrecht szerint 49-89 százalékat, Helmann szerint pedig 49-78 százalékat a betűszedőknek a tüdővérszt pusztítja el. Mi idézi elő ennek a veszedelmes

bajnak a grasszolását? Első sorban is a zsúfoltság, rosszull szellőzött helyiség, másod-sorban a rossz világítás, harmadsorban a nagy hőség, végül pedig a kellemetlen szag, amely szintén jelzi a levegő megfertőzését. Ami a munkatermeket illeti, ezeket a kisebb nyomdák ezeldti rendszerint a souterrainekbe szokták elhelyezni, ahol a szedők egész napon át lámpa- vagy gázfény mellett voltak kénytelenek dolgozni. Magától értetődik, hogy ez a berendezés valóságos orvátmadás volt a betűszedők egészsége ellen. Mert hiszen a pincehelyiségnek amúgy is dohos levegőjét még a világítás is rontotta, úgy hogy a szegény munkás számára már nem volt benne egy parányi oxigén sem. De volt benne annál több szénsav, por, piszok, amely első sorban a tüdejét tette tönkre. Ma már — hála Istennek — sokkal tovább vagyunk. A földalatti helyiségekbe helyezi rendszerint a nagy gépeket és a földszintre, emeletre helyezik el a betűszedőket. Ma már ritkán a gáz- és a lámpavilágítás, s inkább villamos világítást vezet-

nek be egyszer és mindenkorra azok a humánosan gondol-

kózó vállalkozók, akik nemcsak önmagukban, hanem a munkás-emberben is embert látnak.

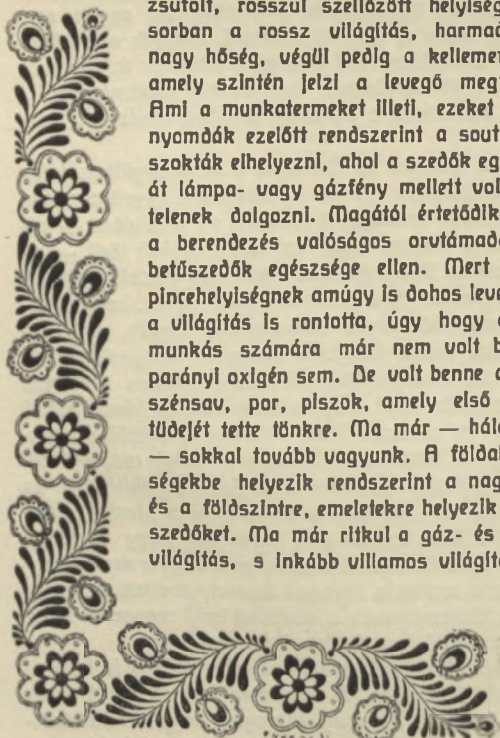
Ami a munkatermek zsúfoltságát illeti, erre még ma is találunk elég panaszt. Kis, szűk, alacsony helyiségeket valóságos betűszedőkkel a leleményes nyomdátulajdonosok. Nos, ezt semmi áron sem szabadna megengedni. A sűrűn egymás mellett álló munkások már kitélékezésükkel is nagyban rontják a munkaterem levegőjét; ehhez járul most még a napfény hiánya (ezt pedig semmilyen világítás sem pótolhatja), a nagy hőség, a betűkről lemálló ólompor, amelyek egyfő-egyfő csak rontják a levegőt. Ennek elejét venni csak akkor lehet: ha jó nagy munkatermeket építünk; ha nem zsúfoljuk benne össze a betűszedőket; ha a munkatermekben nagy ablakokat helyezünk el; ha gondoskodunk a munkatermek falainak és padozatának tisztántartásáról; ha nem feledjük, hogy a jó szellőzés a munkások egészségben tartásának egyik elengedhetetlen feltétele.

Ezek azok a leg-
elemibb intézkedések, amelyeket a nyomdátulajdonosoknak meg kell tenniük. De más dolgokról sem szabad megfeledkezniük. A leghumánusabb berendezés mellett is akadhat oly munkás, akinek tüdöje meg van támadva s aki képzetével terjeszteni képes ezt a szörnyű betegséget. Nos, ennek a megakadályozására határozottan el kell tiltani a köpködést. Vízrel felt köpköcsészét kell adni minden egyes betűszedőnek, a köpettel való fertőzés elkerülésére. Még csak egyet akarok ennél a kérdéskörnél felemlíteni. Vannak egyének, akik már születésüktől fogva nagyban hajlamosak a tüdővérszre. Ilyen ifjakat nem szabad inasnak felvenni.

Egy másik, szintén kellemetlen betegségük a betűszedőknek: az ólommérgezés. Ez a következőképpen jön létre. A betűk használat következtében egyre kopnak. És minthogy ezek anyaga 75-80 százalékan ólomból van, a lekopott részek egy része a levegőbe, más része pedig a betűtartó szekrénybe száll. A levegőből az ólompor egy része a levegőutakba jut és könnyű katarrusokat okoz; más része azonban behatol direkt az organizmusba és ott az ólommérgezés karakterisztikus tünetet hozza létre. De nemcsak a levegőből

Militerazky József rajzműtuumából.

Enyedy János rajzaiból.

Mitterszky József munkából.

jut az ólom pora a szervezetbe, hanem akként is, hogy ez a kellemetlen por rátapad az ujjakra és az étkezés, ivás, szivarozás, tüsszentés alkalmával behatol a száj, orr nyálkahártyájába, innét pedig a testbe. Az ólommérgezést újabban annyira ismerik a doktorok, hogy nagyobb pusztításoknak elejét tudják venni. Kellemetlenségeket azonban mégis okozhat azzal, hogy nagyfokú lesoványodást, sáppadttságot, étvágytalanságot, köllkakat, végtag- és izületfájdalmakat, továbbá bénulásokat hozhat létre.

A betűszedéssel járó örökös állás szintén kellemetlen betegségeknek lehet előidézője. Az első, amit magával szokott hozni: a visszeres edények kitágulása és csomósodás az alsó végtagokon. Ez a betegség ugyan nem veszedelmes, de nagyon fájdalmas. Enyhíteni lehet bepályázással és gummiharisnyák használásával. A rossz vérkeringés folytán gyakran támadnak a betűszedők lábain kelevények, amelyek lassan gyógyulnak és ha már huzamos plhenő után el is múlnak, csakhamar újból visszatérnek. Ezeknek a sebeknek az oka szintén az álló foglalkozás. Ugyancsak a sok állás idezi elő a betűszedőknel a X-lábakat. A térdoldalsó szalagjal ugyanis a megerősített állás folytán meglazulnak és így jön létre az X-láb. A betűszedők gyakran lúdtalpat is szereznek. Ez szintén az álló foglalkozás következménye; oka pedig a lábfej szalagjainak az ellazulása.

Aml a betűszedők egyes betegségeit és halálukat illeti, arról világosan győz meg bennünket a következő kimutatás:

Halálokok	Mehaltak a következő korban							A halálokok összege	100 halál- esetre esik	
	20 év alatt	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70 éven felül		Albrecht szerint	Heimann szerint
A légzőszervek be- tegségei	38	307	197	105	77	51	23	798	60'96	60'05
Tüdővész	33	278	165	79	51	20	4	630	48'13	
Gége- Tüdővész	—	7	6	3	—	1	—	17	1'30	49'08
Tüdővész	—	2	2	1	—	1	—	6	0'46	0'70
Gorogyaladás	—	—	1	2	1	1	—	5	0'38	—
Krónikus bronch- gyulladás	1	3	3	1	3	8	5	24	1'83	1'82
Tüdőgyulladás	4	9	10	8	4	10	3	48	3'67	3'77
Mellhártyagyulladás	—	3	4	2	2	1	—	12	0'92	0'88
Tüdőelégén	—	—	—	—	1	1	1	3	0'23	0'17
Tüdőszarkómás	—	—	—	—	1	—	—	1	0'08	0'17
Tüdőbénulás	—	5	6	9	14	8	10	52	3'97	3'42
A fejlődés és táp- lálkozás zavara	3	3	9	7	18	21	39	100	7'64	6'31
Az edényrendszer betegségei	—	6	9	11	9	12	9	56	4'28	5'95
Az idegrendszer és érzékszervek be- tegsége	1	9	16	26	27	32	22	133	10'16	10'32
Az emésztő szervek betegsége	4	6	14	15	9	7	4	59	4'51	4'60
A hólyag és neml szervek betegsége	1	6	9	6	8	2	1	39	2'98	3'06
A bőr és izmok be- tegsége	—	—	2	—	1	—	—	4	0'23	0'23
A csont és ízületek betegsége	—	—	4	—	—	1	—	5	0'38	0'58
Fertőző bajok	6	20	13	11	11	6	3	65	5'27	4'30
Mérgező	2	3	4	5	1	2	—	15	1'15	1'17
Kóliad behatások	—	10	6	7	5	2	—	32	2'45	3'36
Összesen	55	370	280	195	166	130	107	1300		

Amíg tehát Albrecht szá-
mítása szerint a halálokok
49-89 százaléka, Heimann
szerint pedig az összes ha-
lálások 49-78 százaléka a
tüdővészre esik, addig Som-
merfeld kutatásai szerint,
amely vizsgálatok 1889—
1891. évekre esnek, a halá-
lások száma csak 44-44
százalékban esik a tüdő-
vészre. Sommerfeld ezt az
5-3—5-4 százalékos javulást

a legutóbbi időben bevezetett jobb higiénikus viszonyoknak tulajdonítja. A halálzási arány is javult az utóbbi években. Mert míg Albrecht, aki az 1857—1889. évekig terjedő időre számította ki a betűszedők és könnyunyomdászok halálzási statisztikáját, 1-71 százalékat hozott ki, addig Sommerfeld már csak 1-59 százalékat talált.

Ezek a számok tehát azt mutatják, hogy igenis lehet javítani a betűszedők helyzetén. Nem is kell egyebet tenni,

Mitterszky József rajzmotívumból.

csak folyton szem előtt kell tartani a modern higiénia szabályait. Ekkor kevesebb lesz a beteg és több betűszedő marad életben.

Már most az a kérdés, hogyan lehet a betűszedők egyes betegségeinek elejét venni?

Az ólommérgezést csakis akkor előzhetjük meg, ha gondoskodunk oly ventilációról, amely az ólomport a levegőből kihajtja; ha a betűtartó szekrényekben nem hagyjuk összegyűlni az ólomport; ha a padlózatot naponta jól felmoszuk; ha nagy gondot fordítunk kezeink tisztaságára; ha étkezés előtt jól megmossuk kezeinket; ha munkaközben nem szivarozunk; ha tiszta ruhában járunk; ha munka végeztével langyos fürdőt veszünk. Ami az állással járó bajokat illeti, ezeknek nagyon nehezen lehet elejét venni, de mérsékelni lehetne azzal, ha a munkaidőt minimumra lezállítanánk. A szemgyuladásoknak elejét veszi ismét a tisztaság, a higiénikus élet és a jó villágítás. Az írókat persze nagyon

nehéz arra bírni, hogy alvashatóan írjanak. Ez végre is oly gyengéjük, amivel ők felhagyni nem képesek. Segítségül lehet azonban hiúlni ily alkalommal a lupét, amely a szemlőveget jelen-
tekenyen megkíméli. Eme kis eszköznek használata egy kis fültartást okoz, de az egészség fontosabb.
Dr. Nagy Béla.

Mitterszky József rajzmotívumból.

Mitterszky József rajzmotívumból.

Az exlibrisekről.

Ha az igazi könyvedvel polcáról leemelünk egy könyvet, azon legalább három ember meglegyőzésével találkozunk, akik mindhárom művészesen igyekeznek kifejezni kilitüket. Az író szép címlapon mutatkozik be, a nyomdász vagy kiadó a maga jelvényével, impresszumával díszíti a könyvet és végül a tulajdonos, aki egy képcske beragasztásával fejezi ki a könyvhöz való tulajdonjogát.

Ez a képcske az exlibris.

"Exlibris" szó szerint annyit jelent, hogy könyvből. E latin szavak helyett Ballagi Aladár "könyvgyűjtő-címer"-t ajánl. De bár magyar exlibriselneken újabban a latin elnevezést "N. N. könyve", "N. N. könyvből" felírás helyettesíti, úgy látszik a latin lesz a hosszabb életű, mert régi hagyomány szól mellette.

Az exlibris jelentősége egyrészt abból áll, hogy a könyvet az elvesztéstől óvja, s egy-egy könyvtár anyagát szétszóródás esetén is összeállíthatóvá teszi, másrészt — a mellett, hogy a könyvet díszíti — fokozza a könyvgyűjtő önérzetét, ki az exlibris beragasztásával ügyszóva a saját egyéniségét hozza összhangzásba az íróval. Az exlibris tehát részben személyi motívumot tartalmaz. Ábrázolja a könyvgyűjtő származását (címeres exlibriseknél), foglalkozását, izlését, kedveteléseit, szóval egyéniségét tükrözi vissza. Nem ritka azonban annak illusztrálása sem, hogy a könyvgyűjtő minő alapgonddal szerzi be könyveit: jelmondatát, kedves íróit, mestereit mutalva be.

Eredetileg a könyv birtokosa kézírással jelezte a könyvön tulajdonjogát, vagy mint a Korvin-kódexeknél látjuk: címerét festette belé. Más módon is kifejezhetette még tulajdonjogát, így a könyv tábláján címeres rézveretű kapcsokkal, bélyegzővel. Ezeket szuper-exlibriseknek nevezzük. Mindezek nem tulajdonképpeni exlibrisek, csak előjel és testvérel annak.

Az igazi exlibrisek a könyvnyomtatás feltalálásával egyidejűleg lépnek fel művész kiutélú fametszetek alakjában. Ezek nagymestere a XVI. században Dürer Albert volt. Tőle származtatják az első nyomtatott exlibrist; kívülé még különösen Burkmairt, Holbeint, Cranach Lukácsot, Amman Jozsát, Bartolozzót, Bouchert és Chodowleczkit emlegetik.

A legelső magyar nyomtatott exlibris a pozsonyi Telinkes Jánosé.

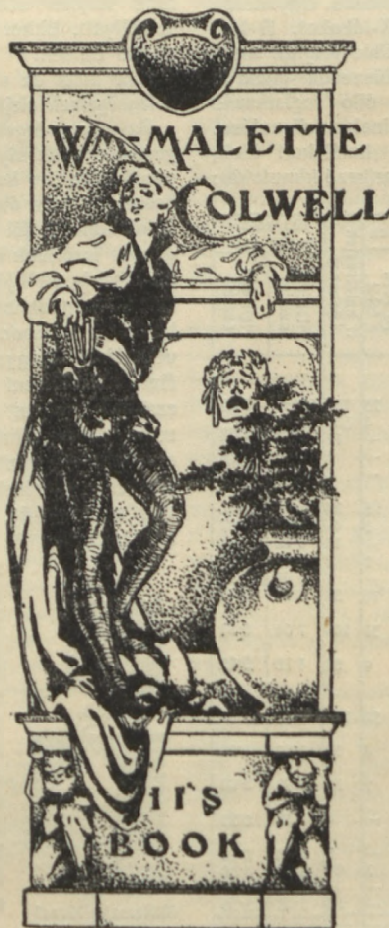
A könyvnyomtatás örökbersű feltalálása és fejlődése kevésbé vagyonas emberek részére is hozzáférhetőbbé tette a könyvet, az exlibris is mindinkább tért hódított és művész irányban fejlődött.

Ma, midőn az Iparművészet minden téren hódítóan nyomul előre, a műbersű képek immár a kerete is fontos, s azon igyekszünk, hogy ez összhangzásban legyen a tartalommal és elűssőn a sablonos léckeretűtől. Azonképpen a könyvet is a papiros, a betű megválasztásával, hozzáillő fejlécek, incilálék és záróólszek alkalmazásával, valamint a stilszerű bekkítésel igyekszünk bizalmasabbá, melegebbé, művészelebbé tenni, sőt ezenkívül még exlibrisek beragasztásával is, melyek egy-egy könyvnek sajátos egyéni vonást kölcsönöznek, a tulajdonost szorosabban, bizalmasabban egybefűzik a könyvtárával, s valamikor nagy könnyebb-ségűkre lesznek a későbbi korok művelődéstörténetíróinak.

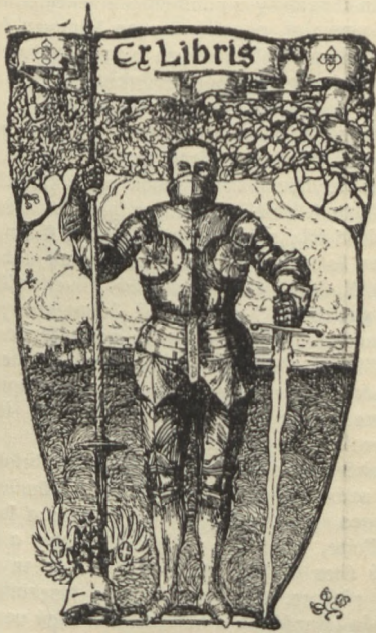
Nálunk alig tíz éve, hogy alaposabban foglalkoznak az exlibrisseel, de e rövid néhány év elég volt ahhoz, hogy az olvasóközönség, illetve a könyvgyűjtők serege megkedvelje. Művészeink között is sokan vannak, kik azelőtt lelkiesnyeltek, de most mind gyakrabban foglalkoznak vele. Hiszen művészembernek az exlibris-rajzolás nemes időöltés s üdítő pihenés. Bármily intim természetű, szerényebb igényű is ez a kis rajz, megnyilvánulhat benne a zsenialitás, s az az igazi vérbeli művész, ki ily szerény és korlátolt fölitélekek mellett is nagyot tud alkotni. — Nevesebb művészeink közül Hegedűs László, Márk Lajos, Nagy Sándor, Faragó József, Pap Henrik, Frecskal Endre, Udvary Géza stb. festőművészek rajzoltak exlibrist.

Az exlibris kultuszának e fellendülése nemcsak annak köszönhető, hogy kiutáló művészek slettek esetűkkel és rajztollakkal a segítségére, hanem hogy szervezett társaságok alakultak az exlibris barátiból. A londoni, a párisi és berlini exlibris-társaságok folyóiratot is adnak ki. Az utóbbi "Exlibris-Zeitschrift" címen. Ezek célja az exlibris-kultusz ápolásán s terjesztésén kívül a csere és gyűjtés előmozdítása.

Ránk nyomdászokra nézve az exlibris-gyűjtemények szemlélése két szempontból fontos. Az egyik a rajzmodornak, a másik a technikai kivitelnek tanulmányozhatása. A mesterszedés és általában a nyomdászat újabban úgylis ismét benső kapcsolatba lépett a művészettel. A betű, dísz, ma már job-bára képzett művész-emberek tervezik, s a szedő ügyszóva az ő szellemüket aprózza munkája közben. Már csak ezért is szükséges tehát, hogy művész munkák szemlélése és tanulmányozása útján mentől alaposabban kineveljűk szépjérzékűnk. S erre a művész munkák között az exlibris igen alkalmas.

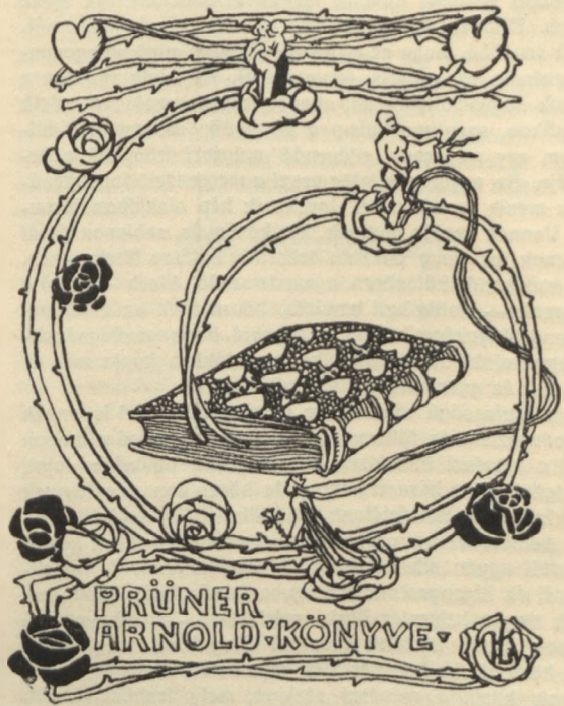

2

Karl Emich Graf von
Leiningen Westerburg

7

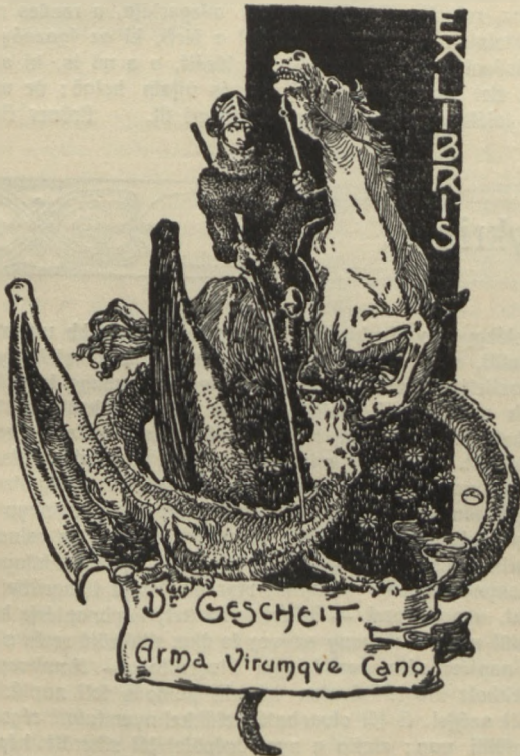

6

LILKE KÖNYVE

1

5

SINCER G. Ö.
KÖNYVE.

A rajzmodort tekintve első sorban szemlünkbe ülik a különféle nemzetek sajátos stílusa. Főképpen ki-domborodik a két vezető irány: a némeleké, akik Dürernek és iskolájának fametszelő modorát tüntetik föl, és az angoloké, kik egész modern főlfogással oldják meg a mai exlibris feladatát. Látljuk továbbá, hogy az egyes művészeket minő alapgonddal vezérelte az exlibris tervezésénél. Némelyik művész a multnak hagyományain áll, akadémiikus, nyugodt; a másik romanilkus, szentimentális; a harmadik modern, sőt túlmodern, egy még csak eljövendő művészi iránynak a bejelentője. Az egyik tekintetbe veszi a megrendelő foglalkozását, a másik annak nevét igyekszik kép alakjában bemutatni. Vannak azután olyanok, kik közönyös, sablonos témát dolgoznak fel, vagy pusztán dekoratív hatásra törekednek. A nyomdász, de különösen a mesterszedő, kinek — mint a jó papnak — holtig kell tanulnia, bőven talál az exlibriseken tanulmányozásra alkalmas anyagot. Formagazdagságuknál fogva újabb formákhoz, kompozíciókhoz kapja meg az impulzust és gyarapíthatja stílusérképét.

Nagy fontosságú ránk nézve a technikai kiütel is, ennek tanulmányozása és főlismerése. A magasnyomású eljárások között a művészi fametszet, a cinkográfia különféle fajal, az autotípia és a háromszínyomás bőven van az exlibrisek közt képviselve. Sőt találunk közöttük néhány szedett exlibrist is, betűöntődel anyagokból összekombinálva. Ezek között egy-kettőt ugyan sikerültebbeknek mondhatunk, de merevségüknél és bizonyos mértékű egyhangúságuknál fogva nem üthetik meg a helyes exlibris mértékét. — A síknyomású eljárások közül találunk művészi litográfát, megtaláljuk ennek különböző alfajait és a fénynyomatot. A mélynyomású eljárások közül a művészi rézkarc, mely legközvetlenebb módon képes a művész kezevonását visszaadni, a hellogravür és a Johnston-nyomás különös megemlést érdemel. E grafikai eljárások főlismeretősége és megkülönböztetése módjáról csak még néhány szót óhajtok elmondani.

A magasnyomású eljárások általában a papiros hátulsó oldalán való ki-domborodásról, az úgynevezett "Schattierung"-ról ismerhetők föl, melyet sokszor a préselés sem képes elfüntetni. Nagyító üvegen át nézve azt tapasztaljuk, hogy a kép vonalai nem élesek; a festék ugyanis kinyomódik a rajz szélein. A fametszet sávos és foltos technikájával

tünik ki. A cinkográfia felismerhető arról, hogy a vékonyabb vonalak némely helyen összefolynak vagy szakadozóttak. Az autotípia szabályos ponthálózata jellemzi. A három- vagy négyszínnyomatot nagyító üvegen könnyen felismerjük, az egyes színek pontjait könnyen megkülönböztethetjük.

A síknyomású eljárások produktumal teljes símaságukkal tünek ki. Ezeken a nyomásnak legkisebb domborodását sem fedezhetjük fel. A fénynyomat gazdag árnyalatairól és fényképszerű ponthálózatáról ismerhető fel.

Végül a mélynyomású eljárások produktumal a festék ki-domborodása jellemzi. A rézkarc igen finom és éles vonalal-ról ismerhető föl; a hellogravür, mint a fénynyomat testére ugyanazon ismerető jelekkel bír, és csak abban különbözik az utóbbitól, hogy az erős nyomás következtében a nyomó-lemez a papirosba bemélyed. A Johnston-nyomást a rajz erős ki-domborodása és a festék nagy fényessége jellemzi.

A grafikai produktumok főlismeretőségehez csak a főlbb jellemvonásokat említettem meg. Az egyéb aprólékos ismerető jelekre térünk szűk volta miatt nem térhetek ki, de ezekre megtaní a tapasztalás.

Ílkkerském keretében néhány szebb exlibrist mutatok be.

Az 1. számú ábra Sarkadi Emil festőművész műve, ki a tulajdonos foglalkozását tüntette fel: a lovag, mint az orvos jelképe, legyőzi a sárkányt, illetve a betegséget. A 2. számú ábra Volkert Hans berlini művész kezemunkája. Eredetileg rézkarc. E cinkográfian a kisebbítés mellett is még tisztán látszódnak a hajszálfinomságú vonalak. Témája a középkori fegyveres ör, ki a Leinlingen-család katonakerékseire volna vonatkozásal. A 3. számú exlibris spanyol munka. Tervezője Triado Z., ki ez esetben a dekoratív hatást kereste. A 4. számú exlibrisen sajátóságos elrendezése és pontosított rajza révén első pillanatra felismerjük amerikal voltát. Williams C. a mestere. Az 5. és 6. számmal jelzett exlibriseknek Umbrius Sándor rajzolóművész a készítője. Ezeken kevesebb személyi motívumot találunk, de kivételük mesteri. A 7. sz. exlibrist Kozma Lajos építész rajzolta. Témája az élet allegóriája, a rendes regény tartalma: a könyvből kilindul a férfi, ki az igazság lámpásával keres az életét, az ideált, s a nő is, ki szintén az élet töulsis és itt-ott rózsás útjain halad; de véglére is találkoznak, s a szerelet öladalt ül. Prüner Arnold.

Nyomtatványkritika.

Naptárak.

Az a régi jó szokás, hogy újév táján a könyvnyomtató saját készítésű, nagy gondal csinált naptárral lepi meg üzletfeleit: úgy látszik, divatját kezd mulni. Legalább abban az értelemben, hogy nem egymaga csinálja a naptárt, hanem valami készen vett tömbre vagy egyéb blankóra rányomtatja a maga cégét, s esetleg a naptárl részt is. Ha egyik-másik könyvnyomtató maga tervezeti s maga nyomtatja is az egész naptárt: de hogy is fordít rája olyan gondot, mint azelőtt szokásban volt. A jelszó: mentől olcsóbb legyen.

Talán ez az oka annak, hogy az idén jóval kevesebb naptárt kaptunk, mint annakelőtte. S amit kaptunk is: jobbára tömbnaptár. A nagy-konceptiójú fall naptárak ideje letűndben van.

A hamburgi Belt & Co. festékgyáros cég Irótömbbel kombinálta ezidél naptárárt. A tölső táblán sokszínű remek litográfát látunk: holdvilágos, méla estén kifeszített vitorlájú kis bárka a tengeren. Oldalt két nőszírom, levelestül, szinte abszolút természetűséggel. — Berger & Wirth Iipesel

festékgyáros cég kicsiny fall naptára a legszebb valamennyi között, nem hiába, hogy a hírneves Buxenstein-nyomda készítette Berlinben. A hátér papirosa maga is szürkések szemcsészetű. Ebből sötétkéik alap emelkedik ki, itt-ott fekete-kontúros zöld levelekkel és aranykontúros piros rózsákkal. A szöveg mindenütt arany. A naptárl rész két oldalt van szimmetrikusan elhelyezve, közöttük pedig tizenkét-lapos tömb van modern természeti képek négyszínnyomásos reprodukcióval. Az egész rendkívül elegáns és csinos. — Fuchs Samu tömbnaptára vörösbarna alapszínű, könyvkötői aranynyomással. A naptárl rész fűddlapja tipográfial nyomat, vonaldísszel. — Belléri és Székely tömbnaptárja könyvkötői nyomás: arany szöveg és dísz sötétzöld recés alapon. A naptárl rész borító-lapja litográfia. — Hamburger és Birkhöz litográfial uton készült pompás fall naptárl küldött széjjel. A jól olvasható betűkkel nyomtatott cégszöveg legfőlüül van; alatta a nyomdaépület jól sikerült képe, az előtérben pedig markos könyvomásegéd támaszkodik a festékes köre. A naptárl rész ez alatt van. — A jókal-nyomda (Berger és Schimek) tömbnaptárja egyike a legsikerülteb-

beknek. Tipográfiai nyomat az egész, és Schlmek szak-társunk megint kitért vele magáért. Van rajta kettős írsz-, illetőleg elmosódó nyomat, aranyos szárú meg kontúrú halvány-lila rózsadísz, zöld levelekkel, s fekete-nyomásos szöveg meg női alak. A csinos naptár tervezetét a nyomda faktora és mesterszedője: Ragner János csinálta. — Kellner és Mohrlöder falra akasztásra szánt tömbnaptárra litográfiai munka, s különösen a technikája révén válik ki. Erdőszegle tóparton üdögéld múzsa van rajta; a levegőben kőverke angyalok lejtik bohókás táncukat. Mákulrág, kizantémum meg vonalas dísz egészíti a naptár ornamentális részét. — Kertész József tömbnaptárját mindig az első helyen állottak, s a mostani is méltó az előbbiekhez. Természetesen tipográfiai nyomás az idel is. A rajzot hozzá művész-ember: Helbing Ferenc csinálta, kinek sokoldalú sága és szorgalma már esztendőnk óta bámulattal tölthet el mindenkit. Kengő búzában állodgáló arató-menyerskét ábrázol; körötte pipacs meg búzavirág. A nagyvonalos, csupa markáns színfoltból álló naptár különösen falra akasztva igen jó hatású. — Klein Ferenc könyvkötő, ki Évkönyvünket is köthette: csinos tömbnaptárt küldött. A fekete-poll-turos fa-hátlapon szép Empire-, illetőleg Biedermeier-dísz látunk. — A Korvin Testvérek naptárán keresve sem lehet hibát találni. Ez a nyomda is egyike azoknak, ahol még adnak valamit a jó munkára. — Krausz S. és Társa kicsiny tömbnaptárra egyszerű, de elegáns. A cég-szöveg cinóborszínű alpból fehéren emelkedik ki. A vörös alapot zöld lénia- és levéldísz kíséri. A

Mitterszky József munkából.

tömb hátere maga fehér. — Légrády Testvérek tömbnaptárja igen elegáns. A kékes-zöld alapon mindössze két sort látunk — fehéren nyomtatva —, de ez is elég. A fődísz alapon világos kékes-zöld színben nyomtatott stílizált virágdísz, alighanem kézi véset, benne a vörös színnel nyomtatott ujesztendői jó kívánsággal. — A párisi, s most már egyszersmind budapesti Ch. Lorilleux & Cie rég tömbnaptárjai régtől fogva híresek, amennyiben a tömb kétszeresen praktikus: minden nap külön lapot foglal el, s a naptári rész alatt 6—10 sornyi érdekes nyomdászattörténelmi adat szokott lenni. Persze minden lapon más-más, úgy hogy végezetül a 365 lap valóságos szakkönyvet alkot. Az idén káté számba vehető a cég tömbnaptára; rövid, de velős kérdésekben meg feleletekben ad fölvilágosítást a könnyunyomatás technikájáról és fontosabb történelmi mozzanatairól. — Márkus Samu könnyunyomódjának tömbnaptárja fele részben könyvkötői munka, de úgy látszik egészben a tipografus tervezete alapján készült. A naptár a tömbnaptáraknál eddig teljességgel szokatlan gondossággal vagyon kiállítva. A fődíszlapja kiténő kézi véset, s becsületére válik ügyeskezű csinálójának. — A Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság fall naptárát is általában szépnek mondják. A kép bal oldalán egy fekete lepelbe burkolt fehérszemély valamit varázslattal kötyvaszt. Fölötte stílizált levél. A jól olvasható naptári rész jobb felől van elhelyezve. — A Pesti Lloyd-Társulat fall tömbnaptárja domborított litográfiai nyomás. Fekete-hajú nőalak ül a márványos terrasszon s a messzeségbe mereszli a tekintetét. Alatta tenger. — A Rigler József Ede Papírnemű-Részvénytársaság naptárának borítólapját Helbing

Ferenc rajzolta. Dallás kuruclegény vékonypenzű szőke nécskét fogott, s azt vallatja. A papíros annyira recés, hogy a kép szinte mozaikfestmény hatású lesz. A kép körül aranyszínű magyaros dísz. — Scholz Ede kicsiny tömbnaptárja egészben tipográfiai munka, s a cég fekete-fehér technikájú közismert keretét mutatja be. Az egész világos barna színű, bolyaszín nyomással. — A Világosság könyvnyomdai vállalat tömbnaptárja minden tekintetben kifogástalan munka. Szedés is, színek megválasztása is tökéletesen jó. Igazán dicséretére válik ez a naptár is a hatalmasan fejlődő párt-nyomódnak.

Újévi üdvözlő-kártyák.

E olvatos kis nyomtatványok szép számmal érkeztek szerkesztőségünkhez. Csinálójuk a legtöbb esetben ki akart tenni velők magáért, s így a kártyák szépségéből meglehetősen bizlonsággal közelkezhetelünk az illető szakúrs ízlésének és technikai készülttségének a fokára. Átbécés sorrendbe véve az üdvözlő-kártyákat, ezek köztük a legkülönbek:

Busay Balázs üdvözlő-kártyája nagyjából olyan stílusú rajz, aminőt decemberi számunkhoz mellékelünk (különbben ezt is Busay szakúrsunk tervezte). A csinos rajz maga zöld színben nyomódott, a szöveg vörösbarna, a tónus pedig világos szürke. — Fuchs Zsigmond kártyája lábas meg füles kulacsot ábrázol. Magyarstílusos igen szép dombornyomat, Mitterszky József volt a tervezője. A világos lila alpból a dombornyomat fehéren emelkedik ki. Az évszám meg a név kéksnyomásos. — A Jókai-nyomda (Berger és Schlmek) rombold-alakú, összehajtott üdvözlőkártyáján a bal sarokban 1907-es évszám, alatta rózsaszínű szalagcsokor. A jó kívánságok a harmadik oldalon vannak, bolyaszín festékekkel nyomtatva tengerzöld alapon. Köröttük arany- és írsz-nyomás kombinációjából a hatás kedvéért egy kicsinyt eltolva nyomtatott keret. — Kner Imrénének két sikerült kártyája is van; az egyik ujesztendőre, a másik karácsonyra szól. Mind a kettő kétszín-nyomásos, s pompásan bizonyítja csinálójának jó ízlését és technikai tudását. — Kún Kornél üdvözlő-lapja Etamine-papírosra nyomtatott szép szedésmunka. Kiténő ízlés, jó harmónia jellemzi. — Kún Mihályé írsznyomással kombinált dombornyomat. Főkép rajzolói munka, de szinte művészi. — Mitterszky József a maga nemében páratlan üdvözlő-kártyát küldött. Durva süléték papírosra kézi sablonozás útján sokszorosította az üdvözlőt, precízen, a legnagyobb pontossággal rakva egymás mellé, illetőleg egymás fölé a színeket. Ebben a most meg lehetőségen fölkapott művészi sokszorosítási eljárásban különben már meglehetősen gyakorlata is van Mitterszkynek. — Novák József üdvözlő-lapja is valósággal mestermunka. Az ő sajtászerő stílusában készült, színes kockákból, vonalakból álló mellékírással. Erejét és szép munka a maga nemében. — Berlinben faktoroskodó Pápai Ernő szakúrsunk gyönyörű háromszín-nyomatos vignerálával díszített dombornyomásos üdvözlő-kártyát küldött. — Prüner Arnold üdvözlő-lapja gipszdomborműről készült autotípának meg háromféle tónusnak az igen hatásos kombinációjá. — Spitz Adolf kártyája dombornyomásos, két színben, Szabó Kóberté pedig betűnyomat, színtén két színben.

A debreceni kalendárium.

"Debreceni képes kalendárium." Nyomatja és kiadja: Debrecen sz. kir. város könyvnyomdai-vállalata. Jó kiállítási könyv, becsületére válik csinálójának. Naptárak idelőgában a vidéki nyomdák nem szoktak jeleskedni, de sőt még a budapestiek sem igen. Éppen ezért jól eszt végiglapoznunk ezt a bár egyszerűen, de jól megcsinált könyvet. A borítólapon Debrecen város címerét látjuk sokszínű litográfiai nyomtatásban, benne természetesen a nyomdajegyképpen is használt zászlós báránnyal.

Levelezés és egyéb apróságok.

Előkelő idegekről.

Eppen nem vagyok önző semmi tekintetben sem, így hát ha az Istent emlegetem, mindig a másét említem és nem a magamét. Akaratlanul is amúgy nyomódászosan kell kifejeznem:

— Az Istenét, de sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a hivatatottak!

Nézem-nézem a magyar főnökök és nyomdai igazgatók névlegyzékét: allg akad egy-egy szakember, csupa "előkelő idegen". No de meg is látszik a nyomdán.

Hogy kerültek ezek ide? Igen egyszerűen! Nincsen, vagy legalább allg van némi kis kereskedelmi tapasztalattal bíró könyvnyomtató. A könyvnyomtatás önállósága inkább kíván. Jöttek tehát az előkelő idegenek és hoztak inkább meg kereskedelmi tapasztalatot, ha ugyan hoztak. A könyvnyomtatás mai állapota az ellenkezőjét mutatja.

Mert hát nem mindig a megfelelő tudású ember ez az előkelő idegen, sőt legritkább esetben az, a nyomdához úgy jut, hogy kedvező alkalommal megveszi; vagy szinekurára van szükség: tehát összeáll a familia, csinál nyomdai részvénytársaságot és beleülteti a famillának már semmi téren sem boldoguló hajtását direktornak.

Persze azután a szakértelem a következő megtörtént eseteket produkálja:

Előkelő részvénytársaság direktora behoz a gépterembe vagy 12 üvegerske bélyegző-festéket, mely már annyira elromlott, hogy bélyegzőhöz nem lehet használni, odarakja a gépmester elé e szavakkal:

— Tegye ezt bele a festéktartóba, oda jó lesz.

Tessék ezt a mondatot kissé keleties akcentussal elképzelni, akkor képzelhető a jóízű mosoly, mely minden ajkon megjelent.

Ugyanezzel a direktorral történt, hogy meglát egy hibát a nyomdában készülő lapban — valami betűhiba volt —, odarohan a gépmesterhez, rábök a hibára és így szól:

— Hát maga nem tud zürichiolni, hogy ilyen hibák maradnak benn?

Persze ismét kinevetik.

Ez pedig egyik hasonló szakértő főnökkel történt: Bejőn a nyomdába, de tapasztalatot szerzetté okulásból nem mer a személyzetrel szóba állani, hanem e helyett inkább a tanulókkal szemben mutatja ki bőséges tudását. Körülnéz, meglát a záróasztalon egy mitteltiséget, elfogja a legközelebbi fiút és így szól hozzá:

— Te, tedd helyére ezt a spáclumot!

No, jellemzésül ennyi is elég, de bizony az előkelő idegenek beözönlésének ellensúlyozására tenni kellene valamit, még pedig annyit, hogy ne törekedjünk mindannyian mesterszedőkké, faktorokká és hasonlókká lenni, hanem szedőjünk magunkba egy kis kereskedelmi tudományt is és legyünk nyomdász-kereskedőkké.

No de e témára még visszatérünk.

Augi.

Bécsi levél.

A grafikus, ha felutazik néhány napra Bécsbe, szerkeszthet-e magának más programot, mint hogy végigbujja az összes nyitva levő kiállításokat, felkeres annyit nyomdát és a grafikai szakot űző más műnitézetet, amennyit csak lehet, s amennyire az idő futja: elmegy olyan helyekre, ahol grafikusokkal lehet együtt? Az én programom legalább ez volt.

Első utam nem lehetett más, mint hogy felkerestem a grafikai főiskolát. Bár — karácsonyi szünet lévén — a munka szünetelt, előzetes megkeresésre Unger tanár úr volt szíves elfogadni. Miről beszélhettem volna vele előbb másról, mint Evkőnyuvónkról. Tetszik neki nagyon. Magyaráznom kellett neki, hogy a díszeket nem könyvillusztrátor, hanem szedő-ember rajzolta. Nem mondtam neki, hogy mesterszedő; a szedő után ő tette a "mester" szót. Különösen sikerülteknek tartja az iniciálekát. Talál azonban a könyvön kritizálni valót is. A mellékletek közül igen sokra volt megjegyezni valója, s a tördelő nem minden fogását tartja helyesnek. Beszélte hosszasan a könyvszínálás abécéjéről: a stígek beosztásáról, s az oldalakat beljebb és feljebb nyomtatva tartandó helyesebbnek; az ő szemében minden oldal kint van és "esik". A köldézagokba ő tizenhat ponttal, a fejbe két cíceróval osztott volna be kevesebbet.

Megtekintve Bécs néhány nagyobb nyomdáját, láttam több új dolgot is. Egyik helyen kénesező-lámpákkal világítanak. Egy méteres üvegersben elektromos szikrával gyújtják meg a kénesező gázát, mely zöldes fényt lüvel. Igen jól látni mellette, s az ólomszedés könnyen olvasható. A szemidegekre nincs semmi káros hatása. De színes munkákat nyomtatni ily világítás mellett nem lehet, s ami a legnagyobb baj: aránylag igen drága, amiért is azt hiszem: hamarosan leszerelik a nyomdai üzemből, s visszatérnek az egyedül üdvözítő Auer-féle világításhoz. Láttam azonban oly nyomdát is, ahol bár villanyos körtékkel világítanak, fel van azonban az Auer is szükség esetére szerelve.

Ily előrelátó azonban csak az egy Neue Freie Presse lehet, ahol a jában annyira bővelkednek, hogy nem kevesebb mint 24 Monoline-gépen szednek — akarom mondani bajlódanak. Ugyancsak itt láttam egy új Kaiser-féle rotációst is, amelyen a központil nagy hajtogató törcsért két átfordító rúd helyettesít. Úgy látszik és hallatszik, hogy kifogástalanul működik. Ezen a gépen a rudak vízszintesen vannak szerelve; kint a gyárban azonban olyat is láttam, amelyken függőlegesen állanak a rudak. Működésben láttam e gépeket, de igazil véleményit csak akkor lehetne róluk adni, ha a papíros behűzését is látná az ember, amiért azt hiszem, hogy nem megy simán.

A gépteremből s egyáltalában a nyomdából a hálgyeket kiszorító akció erősen folyik. A Kleim és Ungerer-féle automatikus ívberakók sokféle működnek, s bizton állíthatom, hogy elég jól; nem kevésbé a kirakó-asztal helyére állított hajtogatató gépek is, amelyek természetesen nem lecsapó emeltyűsek, hanem karral dolgoznak. Ép úgy az ember kéz munkáját feleslegessé tevő egy másik gép: a cinkográfia és autotípia előállítására való marató gép szintén többfelé látható.

...

Meg kell még valamiről emlékezmem. Nyomdát láttam, hol különös gondot fektetnek arra, hogy a jövő nyomdász-nemzedék nemes szakunknak becsületére vajúljék. Vagy huszonhat szedőinas két kiváló szedő felügyelete alatt dolgozik külön helyiségben és — tanul. Kalauzom nem magyarozott e helyen semmit, csak azt említette meg, hogy az inasok elméleti oktatásban is részesülnek. A munkáról lehetett látni, hogy melyik inas mennyire jártas a szedésben, s hogy körülbelül mennyi ideje, hogy a mesterségét tanulja. Szóval mindenképpen igyekeznek s törekednek arra, hogy a munkásokban minél jobb anyagot nyerjenek. Szabó Róbert.

A festékek és színek birodalmából.

Színes festékek.

Ha a már nem cseresemő-korát élő szakirodalmunkban böngészünk, arra a tapasztalatra jövünk, hogy a színekről és festékekről különösen az utóbbi időkben sok szó esett. Fuchs szakírónk nagy értékű munkája alig néhány esztendője jelent meg, s dióhéjban, de gyakorlati tapasztalatokon indulva, el van benne mondván mindaz, ami a színekkel foglalkozó modern nyomdászt érdekelheti. E munkán kívül még elismert szakembereink közül többen írtak litóit igen sok dolgot a színről és festékekről. A két esztendő előtti Nyomdász-Évkönyv és Ujl Kalauzban Fehér szakírónk nagyobb önálló cikkeiből szintén sokat meríthetünk; s az időnkint megjelenő szaklapjainknak alig van egy füzetje, amely ne hozna legalább is néhány sort a színekről. Idel Évkönyvünkben a színekről és a színes nyomtatásról szintén vannak sorok bőven, s különösen gyakorlati részében bizonyára megszivuleendő dolgokat találunk. Teórial részéből ha mindent elhinnék, még akkor sem hinném el azt, hogy "legtöbb ilyen tárgyú cikkben hamisan letiek Informálva szakírósalim", s hogy Magyarországon az egolsz-tikus Mäser-féle színteória ismeretlen volna, azt kétségbe vonom. Én legalább ismerem jó öt esztendője. S bizonyára nem egyedül nagy Magyarországon. Kérdem azonban, ha az összes reprodukáló intézetekben az Eder J. M. dr.-nak és Mielhe dr.-nak a nap és a fének spektrálanalízisén alapuló színteóriája vonult végig győzelmesen, akkor miben áll a filozófus Goethe felfogására épített színteória, amely "célszerűség tekintetében minden eddig felülmúl"?

De térjünk tárgyamra. Jelen cikksorozatam az ásványi festékeket fogja tárgyalni. Azok kémiaját s kémiai tulajdonságait, amelyeket a nyomdásznak jó tudnia azért, hogy olyan anyagokat ne keverjen egymással össze, amelyek egymást meg nem bírják s viszont összehozzon olyanokat, amelyek egymásra jó hatással vannak.

I. Fehér festékek.

Fehér "cinkfesték" gyanánt a cinkfémek kétféle vegyülete kerül a könnyunyomdász keze alá. Az egyik a cink-oxid, a másik az a vegyülete a cinknek, amely ként is tartalmaz. Ha cinket tégelyben egészen az izzásig hevítünk, meggyulad és fényes tüziünemény alatt cinkoxidá ég el. A cinkoxid ekként előállítva fehér port alkot, mely addig, míg meleg: sárga színű, de ha kihül: színe fehér lesz. Mint fehér festék, színtében oly sokat használnak belőle, hogy e tekintetben csak az ólomfehér mulja felül. S ez is csak azért, mert rövidebb idő alatt szárad, míg a cinkfehér száradása szikkalati hozzákeverése nélkül alig várható ki. Van azonban egy megbecsülhetetlen jó tulajdonsága, amelylyel az ólomfehér nem bír s ez az, hogy kénes vegyületek tartalmazó festékekkel keverhető, vagy olyan festékre is nyomhatunk vele, mely ként tartalmaz, a nélkül, hogy a tónus tisztasága elváltozást szenvedne. A cinkfehér festéket nagyban állítják elő, úgy hogy cinket elégetnek s a fejlődő gőzt messze húzódo tekerünyes csúveken vezetik keresztül le-rakódásuk helyére. Úgyelni kell a cink válogatásakor arra, hogy a feldolgozandó nyers darabok ne tartalmazzanak kádmiumot, mert ha ez jelen van: az a nyerendő festék tisztaságának rovására megy.

Jól fedő bárium-cinkfehérnek nevezett festéket nyerünk akkor is, ha bárium-szulfit-aldatot cinkkloridból, s ezeket cinkszulfáttal vegyítjük össze. Nevezik e festéket még litó-

ponnak is. Ez mint nyomófesték sem ómos festékre nem nyomtatható, sem ilyen festékekkel össze nem keverhető, mivel ha ólom és kén összekerül: sötét, piszkos színű vegyületek alkot. A bárlumcinkhez hasonló készítmény a Griffith-féle cinkfehér, melyet bárlumcinkből nyernek cinksavak segítségével. Erős mosás után jól meg kell szárítani az izzó csapadékat s erős porhanyítás után lehűteni. E festék cink-oxi-szulfát és bárlumszulfát mellett még több-kevesebb szulfítot is tartalmaz.

Az "ólmfehér" festék alkotrésze bázlis ólomkarbonát. Többféle elnevezéssel jut a kereskedelembe; nevezik kremlí fehérnek, velencei fehérnek, továbbá hamburgi és hollandiai fehérnek. Szeretnek belőle nemcsak könyv- és könyvmodai, de fénynyomásra szánt festéket is gyártani. Előállításában több különböző eljárásról tudunk. Ezek mindegyike a neutrális ecetsavas ólom ama tulajdonságán alapszik, hogy az képes ólomoxidot felvenni és ezáltal ecetsavas ólom-oxidá válni. A hollandi eljárás szerint a nyers ólomot lemezekké hengerelik, csigaszzerűen tekerik össze s olyan fazékba állítják bele, mely belül üvegmázzal van bevonva. Ecetlet vagy ami még jobb: ecetsavat öntenek a fazékba, s trágágya állítják a fazékat, úgy hogy ez egészen elfődje őket. Így rothad az Immár színes vegyület s e mellett szén-sav fejlődik. Már a második héten párologni kezd az ecetsav, s az ólomlemezek felületén képződött ólomoxidá aljas ecetsavas ólomot képez. Az erjedésnek indult trágágyából képződő szén-sav behat a fazékba, az ecetsavas ólomot felbontja s az aletcsavas ólomá változik. Így képződik ismét neutrális ecetsavas ólom; ez újból ólomoxidot vesz föl, s ismét aletcsavas ólom lesz, mely szén-sav által felbontatik. A processzus így halad előre, míg csaknem az egész ólomlemez ólomfehérré változik. Ha ez bekövetkezett: az ólomtekerceket klegyenesítik, a képződött ólomfehér levakarják, s iszapolás útján a még benne levő apró ólomrészekéktől megtisztítják.

A valamivel újabb francia eljárás abban áll, hogy ólom-acetátba (alecetsavas ólom) szén-savat folytatnak. Ez alatt alszén-savas ólom válik ki az oldatból, míg benne neutrális ecetsavas ólom marad vissza. Ezt kell ismételtetni mind-addig, amíg csak ecetsavas ólom elegendő mennyiségben van az oldatban.

A német eljárás voltiaképpen az előző kettőnek: a franciának és hollandinak a kombinációjából áll. Az ólomlemezeket ecetgőz behatásának teszik ki, vele egyidejűleg levegőt, viznek gőzét és szén-savat is vezetnek hozzá.

Van még egy negyedik eljárás is, melynek hazája Anglia, és ez abból áll, hogy ecetsavas ólomoldathoz annyi finom porrá őrölt oxidot adnak hozzá, hogy az vastag péppé változzék. Folytonos kavarás közben szén-savat vezetnek el fölötte, melyet természetesen elnyel s lassanként egészen alszén-savas ólomá, illetőleg ólomfehérré változik.

Ez az új angol eljárás a hollandit akarta kiszorítani, de ez nem igen sikerült, mert a hollandi eljárással tömörebb festéket állítanak elő, amelynek fedő képessége is nagyobb.

Az ólomfehér-festék értéke nem attól függ, vajjon por-, darab- avagy táblaalakban kerül-e a forgalomba, hanem attól, hogy jól van-e gyártva s milyen a fedő képessége. Minél jobban fed, annál jobb a minősége s természetesen annál finomabbak; de mindez természetes is.

A hollandi ólomfehér-festék színe nem olyan tiszta fehér, mint a német eljárás szerint készült ólomfehérré, mert az még rendszeren ként is tartalmaz. A forgalomba kerülő ólom-

festékeknek ha nem is mindegyikében, de legnagyobb részében van több-kevesebb másféle fehér festék is. Így például bárium-szulfát, mely kevert festéket állandó fehérnek (Permanenweiß) hívjuk. A velencei fehér meg pláne a bárium-szulfát és ólomoxid egyenlő mennyiségű keverékéből áll. Van olyan ólomfehér, mely cinket tartalmaz, sőt találatom már olyat is, mely meszet és bologna krétát tartalmazott.

Hogy tisztán ólomfehérrel van-e dolgozunk, arról egy egyszerű kísérlet újján meggyőződhetünk. A festéket kilizzítjuk s hirtelen lehűtjük; a lehűtés után a fogyás rendszeren 13—16%; ha barit vagy cinkfehér van jelen, a százalékszám jóval kevesebb, míg ellenben ha a festék kadmiumkarbonátot tartalmaz: több.

Az ólomfehér-festékek a mai színes nyomtatásban elég szép szerepe jut; eléggé érzékeny festék, s megköveteli a legnagyobb tisztaságot. A festékkverő lapátán vagy a festékdörzsölő küvön a legsekélyebb tisztálanság is, különösen finomabb munkánál, esetleg a már előre elkészített egész quantum festéket használhatatlanná teheti, vagy ha a gép, amelyre kerül, nem volt gondosan megtisztítva: kárba vész az idő, festék és a fáradtság, amelyet rászentelünk. Ez különben kisebb-nagyobb mértékben majd minden fehér festékre áll.

"Báriumfehér." A bárium a természetben leginkább kénsavval egyesülve fordul elő; így találják mint ásványt, és súlypát a neve. Azért említem ezt, mert a sokféle bárium-összetételekből, melyeket ismerünk — dacára annak, hogy azok túlnyomólag fehérek — a kénsavas bárium az egyedüli, amely a fehér festékek gyártásánál szóba kerülhet.

Ha oldható bárium-só oldatába kénsavas só oldatát csepegtetjük: fehér csapadékot nyerünk, mely kénsavas bárium. Ez a bárium-ból készült fehér festék előállításának a leírása. Súlypátból úgy csinálnak festéket, hogy a lehető legfinomabbra megőrlik, nedves malmokon hajtják keresztül, s mivel rendszeren némi vastartalma is van: sósavval kezelik, lgyekezvén sárgás árnyalatát elvenni. Mivel azonban még a hosszabb ideig tartó iszapolás után is lehet benne lehellet-szerű sárgás árnyalatot fölfedezni, ennek végleges eltüntetése céljából, vagy legalább hogy azt némilleg ellensúlyozzák: kevés kék- vagy ibolyaszínű festékanyagot kevernek hozzá. A természetes báriumfehér-festéket nem használják annyira nyomófestékeknek, mint inkább póllóanyagképpen anllin-

anyagból készített pigmentfestékekhez, amire később bevonhatatlanul sokkal alkalmasabbnak bizonyul, mint az úgynevezett permanens fehér. Az utóbbit különben blanc fix-nek is hívják, s úgy állítják elő, hogy a klórbáriumot kénsavval vegyítik. Fedő képessége a természetes báriumfehérénél nagyobb, a vele való munkánál ki vagyunk azonban annak a kellemetlen meglepetésnek téve, hogy ha lenolaj vagy kenőcs keverünk hozzá: öszerszamosodik. Ennek elbő kerüendő, a nyomófestékek szánt báriumfehérrel azt szokják megenni, hogy tégelyben addig hevítik, míg vörös-izzóvá lesz, s azon módon freccselik hideg vízzel. E kezelés által említett hátrányos tulajdonságát elveszti. Az ilyen munka azonban annyival is inkább hosszadalmas, mert így még egyszer kell nedves festékdörzsölőn keresztülbocsátani, s klszáradás után porhanyítani.

A természetes báriumfehérét nagyon ritkán próbálják hamisítani. Ha megvizsgálás céljából kerül kezelni közé, a vizsgálat csak tisztaságára terjedhet ki. A valódi sósavban nem oldódik; nem különben ellenáll a salétromsavnak is. Ha izzítjuk, fehér színét nem szabad megváltoztatnia.

A most tárgyalt cink-, ólom és báriumfehér-festékeken kívül van még egy egész csomó más fehér festék is, amely a könnyonyomatási festékes készletbe tartozik ugyan, de a festékes szekrényben már kisebb helyet foglal el. Nem szólv az ezüstfehérről (blanc d'argent), mely speciális festék, ilyenek például a magnézium-fehér, meg a hófehér, melyet keverő-fehérnek (Mischweiß) is neveznek. Mindkettőnek áttetszősége igen nagy, s nyomtatáskor alig fednek; csak egy piszkos-szürkének inkább mint fehérnek nevezhető réteget képeznek a papíron. Bizonyos esetekben azonban ezekre még nagyobb szüksége van a könnyonyomatónak, mint a nagyon is jól fedő fehér festékeknek. Használják őket első sorban arra, hogy a festékeket hozzákeveréssel világosabbá tegyék, vagy arra, hogy egy már előre nyomott festék színét eltempítsák. Talán némelyek előtt ismeretlen lesz, hogy ha belőlük cínóberhez vagy ultramarinkékhez mérsékelt adagot keverünk: azt jobban tapadóvá, s egyáltalában jobban nyomhatóvá tessz. Jó szolgálatot tesz még a keverő-fehér alapnyomatli lemezek nyomtatásához szánt festék keverésére s bármely színű festékek színének törésére. A magnéziumfehér kémiailag magnéziumkarbonát, a keverő-fehér agyag-hidrát.

Szabó Róbert.

Egy és más a papirosról.

A papirosgyártás megismertetése dióhéjban.

A papiros főképpen rongyból meg fából készül. A fák közül főleg a tűlevelűek (jegenye-, lú- és erdei fenyő) a legalkalmasabbak papiroskészítésre. A fát apró darabokra vágóssák, s aztán zúgómalmokban megőrlik. Újabbban hatalmas kőszűrőgépeket is használnak a fa foszlatására. Az ilyenformán szétfoszlatott papirosanyagban benne van a cellulóza is, meg a fa további alkotórészét levő lignin is. Az előbbi a tulajdonképpen rostanyag, amely a levegőn nem változik meg; az utóbbi — a lignin — pedig a levegőn csakhamar elkorhad. Cellulóza különben a len- és kenderrongy rostozata is, de a papirosgyártásban ezt rongyanyagának nevezik, s a cellulóza nevet a növényekből közvetlenül előállított rostanyag elnevezésére tartják fenn. Amikor azonban famentes papirosról beszélünk, többnyire cellulózából készült papirost értünk rajta, mert hiszen rongyokból a famentes papirosoknak ma már csak igen kicsiny

százalékát csinálják. Fapapirosnak, illetőleg tartalmú papirosnak a lignintartalmú papirosgyártmányokat nevezik.

A rongyanyagnak a papirosgyártáshoz való előkészítése a következőképpen történik: A rongyokat anyag, szín meg a fonalak finomsága szerint osztályozzák s a varratokat, gombokat stb. levagdoszák róluik. A széljelvágatott rongyokat géppel apróra vágadják, s aztán meszes lében 6—12 órán át főzik. Egy-két nap pihenés után a "Hölländer"-nek nevezett foszlatóba kerülnek a rongyok, ahol alaposan klóbbilódnak, s a mellett apróbb szálakká foszlatódnak. Az üblítés meg a foszlatás, s később a fehérítés is különböző foszlató gépekben addig tart, amíg egészen péppé nem válnak a rongyok.

Ha a papirospép ennyire elkészült: a pótló-, színező- meg enyvező-anyagok kerülnek belé. A jövőndöbell papiros állítászsóságának csökkentése végett például kaollint kevernek hozzája; szivóképességének korlátozása céljából pedig gyantaszappant, filmsót és keményillót tesznek belé.

A pépnek papirossá való átalakítása vagy kézi merítéssel vagy pedig a papiroscsináló gép mechanikai munkájával történik. A kézi merítés lassú munka, s ezért ma már meg lehetőségen ritka is. Különböző kádakból történik, sztálával. Amman Jaszának egy régi fameiszete mutatja lentebb, hogy miképpen dolgozott a XVI. század kisiparos papiroskészítője.

A papiroskészítő a XVI. században.

négyszögletes (1) tartóba szivattyúzzák a pépet. Hosszúcsák hasíték van ennek az egyik oldalán, s ezen keresztül jut a pép a tulajdonképpeni papiroscsináló gépbe.

A gép első része az úgynevezett homokfogó (2). A pépnek ugyanis a lassúbb és nyugodtabb folyás következtében itt már alkalma van ahhoz, hogy széjletterüljön, s a benne levő homokos, tehát nehezebb részek leülepedjenek. Ebből a homokfogóból a pép folyását egyenletesebbé tevő rárszoaton keresztül egy újabb tartóba, az úgynevezett csomófogóba (3) kerül a pép, amelyben — mint e név is mutatja — a benne levő csomóktól tisztítódik meg. További útjában a szitára (4) kerül, amely apró hengerek egész seregén fut végig. A szita két szélén végnélküli mozgású kausukszalag (5) fut, amelynek kilébb vagy belébb állításával határozzák meg a papíros szélességét. A papíros víztartalmának Jórésze itt már eltávolodik a szita lyukacsain keresztül, s ezt még gyorsítja a rázó szerkezet (6) működése, amely a gép e részét folytonosan rázkództatja.

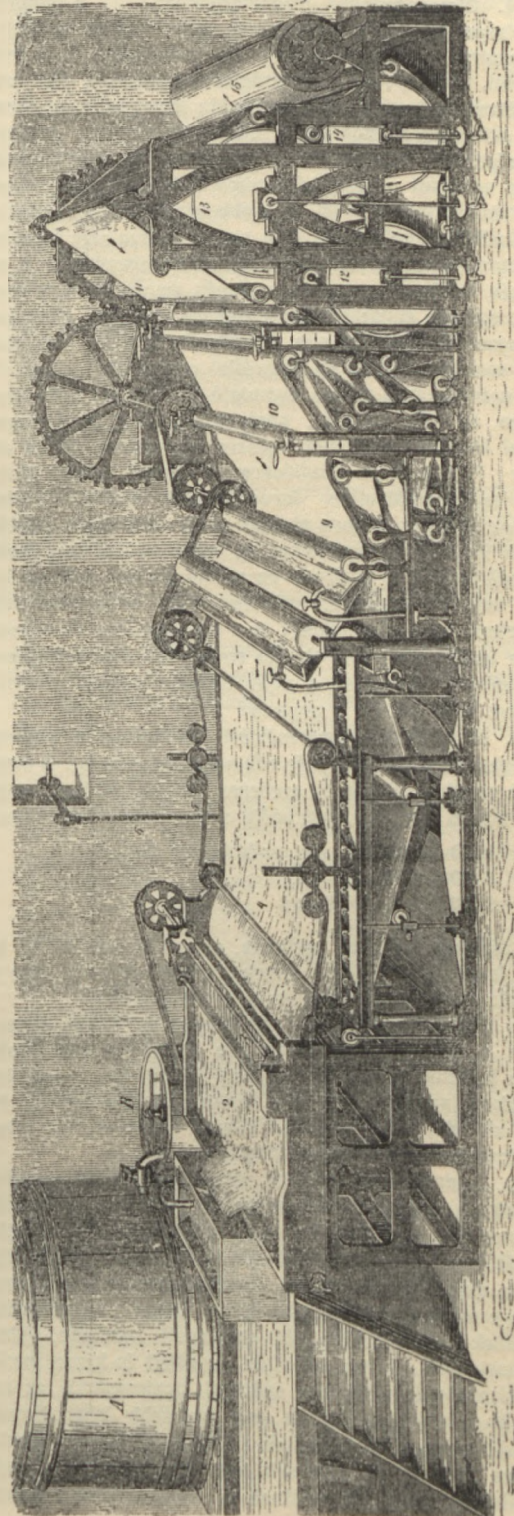
A papíros állománya ekkor már nemezforma, s úgy szólva alig kell még más a teljes elkészültéhez, mint a kellő préselés meg a szárítás. Az előbbi már a szítán megkezdődik, amikor ez a rajta levő papírossal egytemben egy hengerpár (7) között áthalad. A hengerek okozta préselés itt még meglehetősen gyöngye; jóval erősebb azonban az ezután következő hengerpárnál (8).

Íde érkezve, a végnélküli szita meg a papíros elválnak egymástól, s az utóbbi egy nemezlapra (9, 10, 11) kerül, amely szintén végnélküli elrendezésű. Ezen a nemezzen összevissza csavargató nagy utat tesz meg a papíros, s közben folyton veszt a nedvességéből, úgy hogy mire a gőzzel melegített szárító hengerekhez (12, 13, 14) ér: már nincs is igen szüksége a nemez támogatására. S ha már ezt az utat is megjárta: teljesen kész, éppen csak hogy a tekerceselő hengerre (15) kell fölcsvarodnia.

Mint már említettük is: az itt bemutatott papiroscsináló gép a legegyszerűbbek közül való. Vannak nála sokkalta tökéletesebb, s egyszersmind sokkalta komplikáltabb gépek is, de nagyjából véve valamennyinek ugyanaz a szerkesztési és munkavégzési alapeszméje, ami ezé. Hogy aztán az ilyen 8—12 méternyi hosszú gépkolosszusokon kívül még

hányféle segédgépre van a papírosgyárosnak szüksége: szinte elképzelni is bajos. Hiszen közüdomású, hogy ma minden legresekélyebb kézi munkát a biztosabb és gyorsabb gépi munkával akarnak helyettesíteni.

A papírosgyártás a papíroskémilával egytemben ma már kész tudomány. Alaposan a nyomdász semmiesetre sem ismerheti meg, de jó, ha egy kis fogalma van róla. Ezért is írjuk ezt a kis ismertetést.

A papiroskészítő gép: A) a pép tartására szolgáló kád; B) a hígító kád; 1. négyszögletes tartó; 2. homokfogó; 3. csomófogó; 4. a szita; 5. a szita mozgó kausukszalag; 6. a rázó szerkezet; 7. és 8. préselő hengerek; 9., 10. és 11. a nemezlap; 12., 13., 14. szárító hengerek; 15. tekerceselő henger.

Papiroskereskedelmi usance-ok.

A nyomdász gyakran kerül abba a helyzetbe, hogy felszerüségi tekinteteből olyan alakú papírost kell rendelnie, amely a raktáron levőtől elüt. Ilyenkor nagy hasznára van, ha ismeri a papíros kereskedelmi szokásokat.

A magyar és osztrák papírosgyárosok egyesülete Reichenbergben tartott tavalyi közgyűlésén tárgyalta a kereskedelmi usance-ok kérdését is, s nagyjából a következő határozmányokban állapodott meg:

1. §. Megrendeléskor meghatározandó: 1. a papíros mennyisége (az ujrizsmák száma vagy a súly szerint); 2. a papíros minősége (anyag és összetétel); 3. a szín (árnyalat, nuance); 4. a nagyság centiméterekben (tört számok fél centiméterekre kerekítendők ki; tekercsalakú papírosnál a szélesség adandó meg; olyan tekercsekért, amelyek szélessége 28 centiméternél és átmérője 30 centiméternél kisebb, valamint az lvalakú papírosok közül a 900 cm²-nél kisebb és 10.000 cm²-nél nagyobb négyzetföldületű papírosokért pátólj számítandó); 5. a papíros súlya ezer lvenként kilogrammokban, vagy négyzetméterenként grammokban; 6. az enyvezés módja (enyvezetlen, gyöngén enyvezett, félig enyvezett, egészen enyvezett, állati enyvel enyvezett, felszínesen enyvezett-e?); az erre vonatkozó utasítás meg nem adása esetén az ítatás és litográfiai papírosokat enyvezetlenül, a fehér meg színes nyomtató-papírosokat félig enyvezetten, az író-, rajzoló-, posta-papírosokat és a kereskedelmi könyvek papírosát egészen enyvezetten állítja elő a gyár; 7. a papíros simítására vonatkozó adatok (bordázott vagy bordázatlan, durva fölületű, simítatlan, gépsimítású, simított, erősen simított vagy csak egyik oldalán simított legyen-e a papíros?); 8. tekercsekben vagy lveken szállítandó-e a papíros, az utóbbi esetben teljesen kinyitva vagy hajtogatva-e, szükséges-e az utólagosan való egyenletesre vágás (gyalulás)? 9. a csomagolásra és aduztatásra vonatkozó jegyzetek (ha erről nincs szó a megrendelő-levélben: a gyáros a saját belátása szerint jár el); 10. hova szállíttassék a papíros?

2. §. A minimális megrendelési mennyiség a papíros minősége, árnyalata, alakja és súlya szerint 1000 kg. A megrendelő azonban köteles az esetleges gyártási többletet vagy kevesletet is elfogadni, még pedig a következő arányokban:

1000—2000 kg. megrendeléskor	20%-ig;
2000—5000 „ „	15%-ig;
5000 kg.-on fölüli való „ „	10%-ig.

E határokon belül az esetleges szekunda-gyártmányt is el kell fogadnia (10%-ig), ennek fejében azonban erre a szekunda-mennyiségre 10% az árból leszámlítható.

3. §. Külön megállapodás nemlétében az anyag összeállításra a gyárosra van bízva. Ha a megrendelés minta alapján történik, a szállítmány megfelelő voltához elég, ha ez minőség, színárnyalat, súly, textura (áttekinthetőség) és esetleg simítás, valamint külső látszat tekintetében a mintától lényegesen nem különbözik.

4. §. A megrendelt papíros súlyát négyzetméterenként grammokban vagy megfelelő nagyságú 1000 lves ujrizsmák kilogramm-mennyiségében kell megadni. lvekre vágott papírosoknál a gyáros a megadott súlytól két és fél százalékkal feléle is, meg fölfelé is eltérhet, a nélkül, hogy a szállítmány átvétele e miatt megtagadható lenne. Olyan papírosoknál, amelyeknek négyzetmétere 180 grammnál nehezebb, valamint csomagoló-, durva nyomtató-, merített és kézzel merített papírosoknál s levegőn szárított papírosoknál ez az eltérés öt százalékkal is több vagy kevesebb lehet. Egyes vastagabb vagy vékonyabb lvek (10%-os eltérésig), illetőleg egyes rizsmák és tekercsek nem szolgálhatnak alapul a szállítmány megfelelő voltának a megítélésékor; ehhez

mindenkor a szállítmány összsúlya az irányadó. Árszabások dolgában minimális mennyiségekül veendőek:

	négyzetméterenként
író- és famentes nyomtatópapírosoknál	56 gramm,
simított, lvekre vágott nyomtatópapírosnál ..	50 „
rotációs nyomtatáshoz való simított papírosnál	55 „
simítatlan nyomtatópapírosnál (akár lveken,	
akár tekercsekben)	50 „
simítatlan plakátpapírosnál	30 „
„ csomagoló-papírosnál	50 „
simított „ „	55 „
bármely simított vagy simítatlan papírosnál	
a súly végső határa	180 „

5. §. A papíros súlyának fölszámítása — tekintet nélkül arra, hogy az a 4. §-ban említett esetekhez képest 2¹/₃ illetőleg 5⁰/₁₀-ig terjedően könnyebb vagy nehezebb lett a mintával szemben — mindig a megrendelt rizsmasúly alapján történik. A csomagborítékek, valamint a levélpapírok csomagolásakor használt védőlemezek vele számítandók. Ezzel szemben a külső csomagolás, tehát a ládák, külső csomagoló-papírosok és papíroslemezek, deszkák és keretek, vaspántok, kötelek és spargák nem számítandók hozzá a papíros súlyához. Tekercsbe csavart papírosoknál mindig az effektív súlyt számítják, s egyéb megállapodás hiányában a fából vagy kéregpapírosból való orsónak a hozzászámításával.

6. §. A szállítási határidő egyéb megegyezés hiányában a megrendelésnek a gyárba érkezésétől számított hat hét. Vis major azonban a háború, mozgósítás, vízáradás, tűzveszedelem, géplőrés, sztrájk és munkáskizárás esete.

7. §. A szállításteljesítési hely más megegyezés nemlétében az a vasuti állomás, amely a gyárhoz legközelebb van.

8. §. A papíros rizsmája általában 1000 lvenek, kalap- és üvegsomagoló- és csomagolásra való selyempapírosoknál 500 lvenek számítatlik.

9. §. Bálokban szállított papírosoknál a csomagolás költségét nem számítják föl. Ládákba való csomagolásnál azonban megterítendő. Ha a megrendelő az üres ládákat sítb. bérmentve visszaküldi: a csomagolásért számított összeg fele része visszajár neki. Bálokban szállított papírosoknál 100 kg., csomagoló- és nyomtatópapírosoknál 200 kg. a csomag normális súlya; a szállítmánynak kisebb súlyú csomagokba való elosztásáért pótlékdíj fizetendő.

10. §. Készpénzzel fizetés esetén a pénztári engedmény 2⁰/₁₀. Időre való szállításkor a számla kiegyenlítése legkésőbb 30 nap alatt vagy 2⁰/₁₀ pénztári engedménnyel, vagy pedig a számla kiállításától számított négyhónapos váltóval teljesítendő.

11. §. A papírost a gyár rendszerint gyalulatlanul szállítja. Ez alatt azt értjük, hogy csak két vágás történt rajta: az egyik (hosszanti irányban) a papírosgép körben forgó kése, a másik pedig (keresztben) papírosvágó gép által. A gyalulatlan papíros egyes lvesomól között bármely irányban is 3—3 milliméternyi nagyságbeli különbség tehát megengedhető. A vágásnak azonban derékszögben kell történnie, különben a megrendelő a szállítmány átvételét megtagadhatja. Az utólagosan is megvágott (gyalult) papírosoknál a nagyságbeli különbség megengedhetőségének a határa 2 milliméter. Az utólagos vágás által előállított súlyvesztéséget azonban a gyáros fölszámítja, még pedig a következő alapon: lrodal és negyedréti formátumnál 5⁰/₁₀, nyolcadréti-nél 7¹/₃, billet-formátumnál 10⁰/₁₀.

12. §. A megrendelés megkapását a gyáros a beérkezés után a rendelési adatok megismétlésével bizonyítani köteles.

13. §. A reklamációk határideje nyolc nap, olyan hiányok tekintetében, amelyek csak a papíros földolgozásakor vehetők észre: nyolc hét az áru átvételétől számítva.

Kábelpapíros.

Azt a papírosfajtát nevezik imígyen, amely az elektromos kábelek szigetelésére szolgál. Külsőjére nézve nagyon hasonló a barna vagy szürke csomagoló-papíroshoz, s szívuossága révén csomagolási célokra igen alkalmas is volna. A csomagoló-papírosoktól azonban abban különbözik, hogy egyáltalában nincsen enyvezve, s ezáltal könnyen impregnálható. Nátron- vagy szulfátcellulózából, esetleg igen erős rongyokból készül, s világosság felé tartva: nagyon felhős.

Papírosgyári hírek.

Borgóprundi Papírgyár R.-T. cég alatt Kolozsvár székhellyel papírgyári részvénytársaság van alakulában a Haltrich K. Károly-féle borgóprundi papírgyár átvételére és megnagyobbítására. Az alapítás a Kolozsvári Kereskedelmi Bank R.-T. égisze alatt történik és részt vesznek benne Klemm Pál fakereskedő, Keresztessy Pál és fia papírkereskedő cég és Lepage Lajos papírkereskedő.

Az Első Magyar Papírpari Részvénytársaság, amely egyúttal kereskedelmi és műszaki vezetője a Smith és Meynier régi cégnek, a bécsi Union-Bank érdekköréből átmegegy magyar pénzcsoportba, melynek tagjai: a Magyar Leszámlító és Pénzváltó Bank, a Hazai Bank Részvénytársaság és a Deutsch Ignác és fia cég. Ez a csoport, melynek tagjai a Hazai Bankon kívül már előbb is a Papírpari Részvénytársaság nagyobb számú részvényeinek birtokában voltak, most megvette az Union-Bank birtokában volt részvényeket,

úgy hogy a csoport most a három millió koronányi részvénytőke nyolcvan százaléka felett rendelkezik. A csoport képviselése iránt az igazgatóságban legközelebb rendkívüli közgyűlés fog egybehiatni. Ezzel kapcsolatos az a hír, hogy a Hazai Bank három millió korona részvénytőkével részvénytársaság alakítja át a hermaneci papírgyárát.

Új cellulóz- és papírgyár részvénytársaság is alakul Liptó-Rázahegyen, melynek alapja már biztosítva van, amennyiben a kibocsátott 3200 darab egyenkint 500 koronás részvény, összesen tehát 1.600.000 korona értékű részvényt szemben 5841 darab, 2.920.500 korona értékű részvényt jegyeztek. Az alakítandó részvénytársaság átvesszi Makoviczky, Houdek és társai fapapírnyag-gyárát is.

A papíros mint rozsdá ellen védő szer.

Sok mindent készítenek már papírosból, de hogy a látószólag gyöngye papíros meg tudja védeni a vasat is, ez már szinte hihetetlen. Pedig úgy van. Eddig különösen nagyobb építkezéseknél, ahol sok vasalkotmány teszi az épület fő alkatrészét, mindenféle olajjal és festékkel mázolták be a vasat, hogy megvédjék a rozsdá ellen, de sikertelenül. Újabban közönséges pergamentpapírossal vonják be, s még két év múlva sem látszik meg a rozsdá. Most a pergamentpapíros helyett paraffinnal bevont papírost használnak, mely sokkal puhább és hajlékonyabb. Az ilyen papírost azután még egyszer átkeni olajfestékkel és semmiféle nedvesség, víz vagy bármilyen más nem fér a vashoz, úgy hogy teljesen megvédődik a rozsdától.

St.

Szakoktatás.

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamai.

Szaktanfolyamaink harmadik ciklusát a múlt számunkban közölt program szerinti megkezdők, azzal a csekély eltéréssel, hogy az előadók sorába Löwy Salamon helyett Stefáni József szaktársat vontuk be.

Az ünnöllő előadások sorában eddig Horaszti Adolf úr előadását lehetett megtartani. Ez az előadás a háromszínű nyomtatáshoz való festékek alkalmazásáról szólt, s a Lorilleux festékgyáros cég festékével nyomtatott nagyszámú szép nyomtatvány kiállításával volt kapcsolatos. A tárgynak és egyáltalában az egész előadásnak érdekességénél fogva kötelességünknek valljuk, hogy e témára legközelebb visszatérjünk.

A december 16-án végződött II. ciklus adminisztratív ügyeiről a következőekben számolhatunk be:

A két vázlatkészítési tanfolyamra 35, a gépmesteri tanfolyamra pedig 4, összesen tehát 39 hallgató iratkozott be (11-gyel kevesebb, mint az I. ciklusban). Időközben kimaradt 4 hallgató, úgy hogy a ciklust 35 hallgatóval fejeztük be.

Az ugyancsak a II. ciklusban tartott stereotípiai tanfolyam már a tárgyánál fogva is a tipográfiai vázlatkészítési kurzusokkal volt kapcsolatos, s így a látogatását nem költöttük külön jelentkezéshez.

A mulasztások száma a hallgatók számának csökkenése ellenére is emelkedett, ami egyrészt az év e szakában szakos túlorázásnak tulajdonítható. Igazolt mulasztás volt 33, igazolatlan 34 = összesen 67; részletezve ezek az I. számú vázlatkészítési tanfolyamra (munkavezetők: Löwy S. és Prüner A.; hallgatók száma: 19) 15 igazolt és 22 igazolatlan, a II. számúra (munkavezető: Kún Mihály; hallga-

tók száma: 16) 12 igazolt és 12 igazolatlan, a gépmesteri tanfolyamra (munkavezető: Bauer Henrik) 6 igazolt mulasztás. A biztosítékokból bünteléspénzképpen 12 korona és 80 fillért vontunk le és csatoltunk a tanfolyami alaphoz.

Szakelőadások könyvkötők számára.

A technológiai iparmuzeumban könyvkötő-iparosok és iparossegédek részére most a következő előadások folynak: Január 15-én: A fűzés és a további kikészítés. Bemutatta: Helmberg Izidor könyvkötőmester. Január 17-én: Különböző könyvek márványozása. Bemutatta: Kiss József könyvkötősegéd. Január 22-én: A sajtón való aranyozás. Bemutatta: Dörner Károly könyvkötőmester. Január 24-én: Könyvtári és díszes kötések készítése. Bemutatta: Leszik Károly könyvkötőmester. Január 29-én: A kézi aranyozás. Bemutatta: Bárkány József könyvkötőmester. Január 31-én: Üzleti könyvek kötése. Bemutatta: Velantsits Pál könyvkötősegéd. A gyakorlatok a technológiai iparmuzeumban (József-körút 6), a jelzett napokon este 7—9 óráig voltak illetőleg lesznek.

Szakoktatás Majna-Frankfurtban.

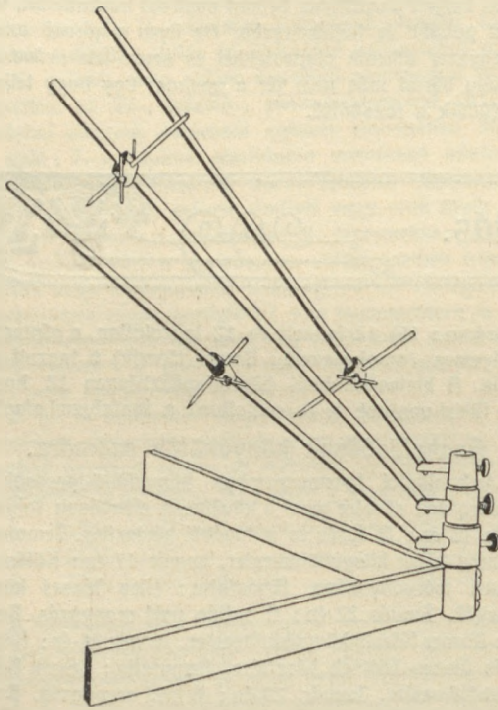
Ez év őszétől kezdve e városban is kizárólag szakirányú lesz az inasoktatás. A nyomdafiönkök elhatározták, hogy tanulók számára szakiskolát alapítanak. A hozzávaló költségeket úgy teremtik elő, hogy gyorsajánként három-három márkát fizetnek az iskolai alaphoz való rendez hozzájárulásképpen. Az itteni népiskolák egyik tanítója egy esztendőre praktikánsnak állott be egyik nyomdába, hogy így a könyvnyomtatást "alaposan" megtanulva: jövő év őszétől fogva sikeresen szaktanítósokodhassék. A német szaklapok mulatságos kurlázumképpen emlegetik a dolgot, de ugyan mennyi ideig tanulják mesterségünket a mi "szakirányú" iskolánk tanítói?

Gépmesteri dolgok.

Regisztrkereső készülék.

Többszínű illusztrációk nyomtatásakor gyakran tapasztaljuk, hogy az autotípiái lemezek egyenlőtlenül, csak úgy öfletszerűen vannak fölszegelve, minek következtében regisztr-igazitáskor igen sok kellemetlenségünk támad, amennyiben a kliséket — hogy a színek pontosan egymásra illeszthetők legyenek — a helytelen fölszegelés folytán ferdére kell beállítanunk.

Elképzelhető, mily kellemetlen és bizonytalan munka ez, különösen akkor, midőn a ferdére állítandó klisé még szeddéssel is körül van véve. A cinkografus valamivel több jóakarattal és kevesebb fölüleltséggel sok esetben elejét vehetné a bajnak, de nem okolható olyankor, midőn olyan kifutókkal körülvett klisékről van szó, melyeknél semmi támasztópontja sincs arra nézve, hogy a kliséket egymáshoz arányitva pontosan szögélje a fára.

Ily esetben aztán az a már szinte megszokott dilemma áll elő, amely szerint az egyik kliséét jobbra, a másikat esetleg balra kell ferdére állítanunk, míg végre sikerül a pontos regisztrert eltalálnunk, nem is szólva a sok időről, melyre szükségünk van, hogy célt érjünk.

A Schultz János szaktársunk által a novemberi fölolvásósülésünkön bemutatott regisztrkereső készülék a főntebb felsorolt hibákat egyszerűen eltünteteli, amennyiben ennek segítségével az összes klisé a kontúrforma után pontosan derékszögben felszegelhetők.

A találmány, mint ezt az ábránk is mutatja, derékszögben áll, melynek sarkából jobbra-balra forgatható és fölemelhető három rudacska sugárzik ki. Mindegyik rudacska-hoz egy tű van erősítve, mely azon ide-oda totható és megerősíthető, úgy ahogy azt a regisztrkeresés megkívánja.

A készülék kezelése igen egyszerű és könnyű.

Vesszük a kontúr-kliséét, melyet a már előzőleg záró-

keretbe helyezett készülékbe teszünk és bezárjuk úgy, ahogyan azt szokás.

Ennek végzetével az eddig fölemelt rudacskákat leeresztjük és a tűk segítségével keresünk magunknak három oly pontot az ábrán, melyek után a többi színek is beállíthatók.

Ha mindez megvan, akkor a rudacskákat rögzítjük, hogy ne legyenek se jobbra, se balra forgathatók; a tűket szintén megrögzítjük, hogy viszont a rudacskákon ne legyenek ide-oda tologathatók.

Most a rudacskákat fölemeljük (amivel az eredeti helyzetükön nem változtatunk, mert leeresztve ismét ugyanarra a pontra esnek, amelyen állottak) és a kontúr-kliséét kivéve, helyébe egy üres faalapzatot zárunk, melyre viszont a fölszegelendő kliséit tesszük. A rudacskákat leeresztve, megkeressük a kliséen ugyanazt a három pontot, melyet a kontúr-klisé után megállapítottunk s aztán a rudacska által így kijelölt helyzetében a kliséét a fára szegeljük.

Igy járunk el a még hátralevő színekkel is.

Láthatjuk tehát, hogy a találmány segítségével az egyes klisé a kontúr-forma után pontosan fölszegelhetők és így kizárt dolog az, hogy regisztr-igazitás alkalmával azokat ferdére kelljen állítanunk, ami különösen a szép, pontos és tiszta nyomásra nagyon hátrányos.

s—ly.

Számlaféle nyomtatványok színesen nyomtatása.

Minő jobban terjed az a szokás, hogy az egyszínű nyomtatványokat az oblgát fekete helyett valamely más színnel nyomtatják. S ez nagyon helyes. Ha a választott szín nem túlságosan ríktó: csak nyerhetünk vele. Az ilyen nyomatokon a festék meg a papiros kontrasztja rendesen enyhébb, a belü meg a dísz árnyalatai közti különbségek részben kiegyenlítődnek, s a vonalkapcsolás tökéletlenségei sem olyan szembeütők. Színes vagy csak gyöngén tónusos papirosok használatakor pedig még csak fokozódik a jó hatás. Éppen ezért az ilyes munka nagyon ajánlható, de csak akkor, ha a nyomtatvány nem úrlapszerű, vagyis amikor abba senkinek semmi beírni-valója nincs. Mert például ha a számlaféle nyomtatványokat zöld színnel nyomtatjuk, s aztán fekete tintával írunk rája: a hatás minden, csak nem jó. Ajánlatos ezt a másolófestékkel való nyomtatáskor sem elfeledni. A napokban például ibolyaszínnel nyomtatott olyan úrlap került a kezünkbe, amelynek üresen hagyott részletei fekete másolótintával voltak kitöltve. Hatása természetesen a lehető legkomiszabb volt. A hibát persze az úrlap kitöltője követte el, amikor ibolyaszín tinta helyett feketét használt, de hát a nyomdász is okulhat belőle.

A terpentín-olaj hamisítása.

A terpentín-olaj ára az utóbbi években jelentékenyen emelkedett, s ezért különösen a lakkok gyártásához használt terpentín-olajat ma már más fajta, olcsóbb anyagokkal igyekeznek pótolni. Ilyen pótló anyagokul szolgálhatnak az ásvány-olaj meg bitumen-olaj gyártása meg a gyantakészítés révén előállított desztillátumok. Mindeme termékeknek forrási és lángro-kapási fokuk igen különböző; a gyantákat meg gyanta-vegyületeket oldják, s illanó olajok hígítására jól használhatók. A szaguk némiképpen különbözik a valódi terpentíntől, s ez az egyik ismertető jelük. Ha az ilyen terpentín-szurrogátumokat bevonó-lakknak a hamisítására használják, száradáskor a nélkül illannak el, hogy oxigént vennének föl magukba, s mert ilyenformán nem oxidálódnak: a lakk-bevonat száradására s megkeményedésére sincsenek hatással.

Könyvismertetés.

Évkönyvünk.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve újabban megjelent kötetének elkészítése oly szoros kapcsolatban van szerkesztőségünkkel, hogy jó izlésünk nem enged meg az e tárgyról beérkezett cikkek közlését. Más kérdés azonban az: hogyan fogadták a bel- és külföldi szakfolyóiratok meg egyéb lapok az Évkönyvet? A bírálókat kivonatos ismertetése kötelességünk, mert hiszen hű tükrét adják annak: miként gondolkoznak szerie a világban a Szakkör munkásságáról.

A Typographia a következőképpen emlékezik meg Évkönyvünkről: "A Könyvnyomdászok Szakköre e nagyszabású kiadványából új kötet látott napvilágot, a legszebb eddig a maga nemében. Aki a tavalyi kötetet látta, nehezen hiszi ugyan el e mondatunkat, de hiába, így áll a dolog. A tavalyi kötet méltó föltűnést kellett szakrarsi és művész körökben, s a legjelentékenyebb szak- és művészeti újságok egyértelműleg hozsannát kiáltottak az ilyesmi előteremtésére képes magyarországi nyomdászszagra; az ideai Évkönyv azonban tízszeresen is megérdemlené ezt. Szinte fölülmulhatatlanul szép és tartalmas. Kiállítás dolgában — úgy látszik — két szempont volt benne irányadó. Az egyik a stílszerűségre való törekvés, a másik a becsületes szedéstechnikához való szigorú ragaszkodás. E két szempontot sehol sem tévesztették szem elől, ami aztán a kiállítás abszolút sikerülését biztosította. — A könyvűdész egy művészileg képzett szakértőnk, Fekete Béla rajzolta, aki valószínűleg diadalát aratott e munkájával. Magyaros stílusú valamennyi rajz, de nem holmi tulipán- meg pávaszem-motívumok foltokban való sablonos alkalmazásával igyekezett könnyű díszőséghez jutni a csinálója, hanem nagy fűrészsággal, szorgos tanulásval beleléve magát a magyar renaissance-ba, részben erre támaszkodott s a székes díszítő-motívumok értelmes felhasználásával könyvben eddig nem látott, harmonikus, szép és mindamellett eredeti könyvűdész tervezett. Szinte gyönyörűség nézni az egyes darabjait. A könyv technikai kiállítása a Világosság könyvnyomdavidalatát dolgozta. E földadatát kitűnő izléssel s lelkiismerettel töltötte be. A szerkesztő teljes őszinteséggel írhatta előljáró sorai közepette: "Becsületi nyomdásztechnikával készült e könyv. Szedői, nyomtatási olyan szerzetettel, gondossággal ügyeltek belsejének minden aprólékos részére, amint ma — sajna — századik nyomdában is alig tapasztalunk." A hirdetések pompásak, a nyomtatás mindenütt tiszta és egyenletes. A műmellékletek száma nem kevesebb, mint 45 darab. Egyik szemből a másikkal. Legelső köztűnik a mi palotánk, a Gutenberg-Othonnak Vágó József műépítész akvarell-tervezete után készített háromszín-nyomtas képe. Szaktársaink bizonyos meghatottsággal fogják szemlélni az összelatási eredményességének ezt a quasi szimbolomát. A könyv szellemi tartalma változatos. Huszonöt cikk van benne elismert jó szakember kollégáinktól, s mind-egyik más-más fontos kérdését feszegeti a most már rengeteg kiterjedésű könyvnyomtatási technikának és általában a sokszorosító iparművészetnek; illusztrációknak, példák-nak se szeri, se száma. — Az Évkönyv sikere az egész nyomdásztestület erkölcsi diadala. Fényes tanubizonyosságát adja egyrészt annak, hogy miközbe szellemi erő lakozik a magyarországi nyomdászszágban, másrészt pedig bizonyítja, hogy a könyvnyomtatási fölvilágoztatásában, iparművészeti színvonalra emelésében is természetesen a számbeli többségben levő segédké lesz az irányító szerep.

Mert az Évkönyv dolgozóitársai majdnem kivétel nélkül segéd sorban leledzenek, s mint ilyenek természetesen szervezeteink tagjai. — Köszönet érte a Szakkörnek, hogy ily szép ajándékban részesítette ismét tagjait, de meg az egész nyomdásztestületet.

Az Ország-Világ egyik szerkesztője, Falk Zsigmond dr., egyebek közt ezt írja Évkönyvünkről a maga kitűnő szépirodalmi folyóiratában: "Ennek az érdekes, laikusok számára is hasznos könyvnek most jelent meg a huszonkettedik évfolyama. A pazar fényvel kiállított díszmű a Világosság könyvnyomdái izlés és ízlésért dicséri. A szakszerű összeköltés, a műmellékletek helyes megválogatása és a szöveg jelentékeny részének ügyes megírása a Könyvnyomdászok Szakköre egyik érdeműs tagjának a munkája, ki mint e könyv szerkesztője, újabb és isméltet bizonyítékát adta kiváló szak-tudásának és nagyértékű munkaerőjének. A szöveg egész tárgyalja az összes nyomdászati szakkérdéseket, amelyeket lehetőleg röviden, de mindig helyes értekel és a lényeges tudnivalókkal megvilágítva adnak elő az egyes szakcikkek megíról. A műmellékletek pedig a legváltozatosabb és leg- raffináltabb kivitelben szebbnél-szebb színnyomatokat ábrázolnak és így ezek nemcsak a szakembereket, de a nagy közönséget is érdekelhetik. Ez a sok műmelléklet az Évkönyvnek rendkívül értéket nagyban emeli, mert szemléltető képet kapunk általuk és bennük az illető év nyomdai műizlésének fejlettségéről. A technikai kiállítás körül nagy buzgalmat fejtett ki Kún Kornél mesterszedő és a fejlecek, inicitálék és záródíszek, valamint a címlap, boríték és bélsz-papíros rajzolója, Fekete Béla. A Könyvnyomdászok Szakköre, amely Tanay József tudatos elnöki vezetése mellett a nyomdászati továbbképzés terén immár számos életbevágó intézményt létesített, ezúttal kiadott évkönyvét a legsikerültebbek közé sorozhatja és jövő munkásságánál buzdító példányképek veheti.

Szűllőssy Mihály lapja, a Graphica ezt mondja: "Ezzel a könyvvel ismét értekes gazdagodott a nyomdász-szakirodalom, melyről örömmel konstatálhatjuk, hogy rohamosan fejlődik, s az Évkönyv újra tanúságot tesz arról, miszerint szakíróink alapos készűtséggel, tudásukat világosan elemzik s adják közhasznú ismeretterjesztésre, sőt ahol az szükséges, gyakorlatilag mesteri feltelekben is bemutatják. Az Évkönyv ezúttal is szellemileg magvas dolgozatok gazdag sorozatából áll, s a 156 oldalra terjedő könyv előállítását a Világosság könyvnyomdai technikai nagy képességéről tanuskodik s ezzel a természetével méltó helyet biztosított magának a magyar könyvnyomdák legkiválóbbjai sorában."

A bécsi nyomdászinas-iskolák aligazgatójának, Schwartz Sándornak a lapja: a Graphisches Centralblatt pedig többek közt ezt mondja: "Elegáns kis-quart alakban fekszik előlünk a Magyar Nyomdászok Évkönyvének huszonkettedik kötet. A budapesti nyomdászok tevékeny Szakköre adta ki, amely különben saját szakfolyóiratot is tart fenn, kísérleti nyomdát alapított, sok szaktanfolyamot rendezett már, s rendez még ma is. Az Évkönyv a messze ágazó grafikai ipar majd minden ágára vonatkozó, gondosan megírt és bőségesen illusztrált értekezések egész seregéből, meg 45 műmellékletből áll. A dolgozatok sorát a mi fűrészságnak Tanay József szaktársunk kezdi meg a nyomdajegyekről és nyomdász-címerekről szóló, gazdagon illusztrált tanulmányával. Az Évkönyvet különben kizárólag nyomdász-emberek írták tele, sőt még az egész könyvűdész is egy művészileg képzett magyar szaktársunktól, Fekete Bélától származik.

A könyv technikai kiállítója a magyarországi szociáldemokrata párt tekintélyes nyomdája volt, amely most méltán büszke lehet erre a munkájára. Az ajándékul kitűnően alkalmas pompás könyvnek ezenkívül még az ára is mesésen olcsó."

A bécsi Öst.-Ung. Buchdrucker-Zeitung huszonöt sorban dicséri az Évkönyvet. Nagy szorgalom és kitűnő tárgyismeret eredményének mondja. A szerdés szerinte abszolúte korrekt, a nyomás egyenletesen tiszta.

A londoni British and Colonial Printer and Stationer, amelyet bátran nevezhetünk a világ legnagyobb szaklapjának, "Hungarian Printers' Annual" címen negyvenhárom soros közleményt szentel a Magyar Nyomdászok Évkönyvének, többek közt ezt mondva róla: "A szép vászonkötéses könyvben nagyszámú háromszínnymatú stb. illusztrációkat találunk; különösen kiemelkedik benne az a homlokletékből, záródíszekből és dekoratív kezdőbetűkből álló sorozat, amelyet Fekete Béla úr tervezett a régi magyar díszítő stílus motívumainak a fölhasználásával. Az illusztrációk legérdekesebbike az, amely a magyar nyomdászok segélyző egyesületének a palotaszerű bérházát mutatja. Az Évkönyv nyomása különben igen csinos; az egész kiállítás nagy dicséretére vülk a magyarországi szociáldemokrata párt budapesti nyomdájának, a Világosságnak. Aki a grafikai művészeteknek jelenlegi magyarországi állása iránt érdeklődik, annak e mű nagyszámú szép mellékletei kétségkívül kitűnő szolgálatot tehetnek." (Folyt. kőv.)

Dóczi S.: Főnök és alkalmazott jogviszonyai.

Igen hasznos kézi könyv jelent meg ilyen címmel Grill Károly fővárosi könyvkereskedő kiadásában. A könyv dr. Dóczi Sámuel ügyvédnek, az Országos Iparegyesület pénztárosának és ügyészenek munkája és a gyakorlati élet számára készült. Iparos és kereskedő igen gyakran kerül abba a helyzetbe, hogy alkalmazottjával, vagy vice-versa ugyanez főnökével való jogi viszonyában egyik vagy másik irány-

ban tájékozásra szorul. Az ide tartozó törvénybeli anyag és a bírálói döntések eddig még nem voltak kellő formában összegyűjtve és rendezve. Ezt a munkát végezi ez a kis könyv. Az ára 1 korona 60 fillér és bármelyik könyves boltban kapható.

Kner Imre és Faltusz Ede: A színekről és a színes nyomtatásról.

Valójában csak kicsiny példányszámú különnyomat ez a Magyar Nyomdászok Évkönyvéből, s könyvkereskedői forgalomba nem is kerül. De nagy értékénél fogva mégis szólnunk róla egynéhány szót.

A füzetet ketten írták: az elméleti részt egy nagy reményekre jogosító fiatal szakírónk, a lipesi Technikum végzett hallgatója, Kner Imre; a gyakorlati részt pedig egy kiváló szaktudású gépmester szaktársunk, Faltusz Ede. Az elméleti rész az eddig legegyszerűbbnek, legkönnyebben megérthetőnek s ennél fogva a könyvnyomató szempontjából legpraktikusabbnak bizonyult Mäser-féle színkeverési rendszert ismerteti, amelyről a magyar irodalomban eddig szó nem esett; a gyakorlati rész pedig a színes nyomtatásra vonatkozó tömérdek tudnivalókat mondja el a legfontosabbakat. Az egészet könnyen érthetővé teszi az a négy oldalnyi pompás melléklet, ami az Évkönyvünkben is megvan.

Kner Imrének — ezt előre megjósolhatjuk — széleskörű szaktudásán és pedánságig menő gondosságán kívül mindenkoron az lesz a fő erőssége, hogy kitűnően ír magyarul, ami pedig ritka ölog máma. Faltusz Edét pedig hosszas gyakorlata és folytonos tanulása emeli gépmesterünk legjobbjainak a sorába.

A füzet kiállítása mesteri. Nem hiába, hogy a színekről szól a könyv, de már a boríték is a legtükéleesebb színalkalmazást mutatja. Becsületére vülk tervezőjének, Kner Imre szaktársunknak. Ép úgy a hozzá mellékelte pompás körlevél meg a csomagolásra használt borító-papíros is.

Borítékunk, ábráink és mellékleteink.

Borítékunkat Ifj. Aigner Antal szaktársunk tervezte. Az ő sajtószzerű, könnyed és mégis minden ízében magyaros rajzolású stílusának szép példányképe ez a boríték; élénken bizonyítja, hogy nemcsak mesterszedői tudás dolgában áll Aigner szaktársunk a legelső helyek egyikén, hanem rajz dolgában is fölveheti a versenyt akárhány professzionális rajzolóval.

Folyóiratunk fejlődését és a címek körött levő dísz szintén szedő-ember, Busay Balázs rajzolta. Uj ember ő még a mesterszedés terén, s ezért bizonyos féltékenykedéssel nézi őt a régi mesterszedői gárda egynémely tagja. Hogy van-e rá okuk: majd elvülk; annyit bizonyos, hogy Busay Balázs már az Évkönyvünkben is erős egyéniségről és nagy szorgalomról tett tanúságot. Azt hisszük, hogy e tulajdonsággal révén mihamar széles ismeretessé lesz az ő hírneve, még pedig több jogosultsággal, mint egyik-másik kiállított mesterszedőé.

A 2. oldalon kicsiny sarokdíszet látunk Enyedy Jónostól, a Rózsa Kálmán és Neje nyomdájának mesterszedőjétől. Szaktanfolyami munka; szorgalmas rajzolójának már Évkönyvünkben is megjelent egy sereg jókora haladotságáról tanuszkodó magyar-stílusos rajzvázlata.

Régi mesterszedő barátunknak, Mihátszky Józsefnek is bemutatjuk néhány rajzmotívumát a 2-ik, 3-ik és 7-ik oldalon. Amióta kizárólagosan a magyar díszítő stílus szolgálatába

szegődött: százával komponálja a hasonló motívumokat, s a legkülönbözőbb alkalmazásban használja föl azokat a maga szép munkáin.

Első mellékletünket a Márkus-nyomda derék művezető-ségének köszönhetjük. Tervezője Kun Mihály volt, a fiatal mesterszedői gárda egyik legképzettebb tagja. Uagy két-három esztendeje tűnt föl, amikor sorra elnyerte a Szakkör meg a Szakegyesület által szedőmunkára kitűzött pályadíjakat. Azóta is folyton fejlődött, s most már a szaktanfolyamok munkavezetői karában is helyet foglal. — A csinos cégkártya kurzív meg antiqua Corvínusa az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaságtól való; az alapnyomat meg a virágfüzér Mäser-veésel, a hátulsó oldalon levő szép nyomdajegy pedig természetesen cinkográfia.

Második mellékletünk a Jóhírú gyomal nyomdában készült. Kner Imre a csinálója, akiben a jövő idők egyik legjelentékenyebb szakíróját látjuk. Mostani mellékletével megmutatja, hogy a lehető legegyszerűbb eszközökkel is miképpen lehet hatásos nyomtatványt előállítani. Oktató érteke igen nagy az ilyen mellékleteknek, mert hiszen a nyomdász munkáinak kilencvenkilenc százalékat nem nagy koncepciójú úgynevezett "mestermunkák", hanem a mindennapos üzleti életből kifolyó praktikus nyomtatványok teszik ki.

Harmadik mellékletünk a Pallas-nyomda háromszín-nya-

meta, Lőrincz U. 6. rajzolta és Fuchs Zsigmond és Balázs Károly voltak a nyomtató mesterei. A reprodukció hű mása az eredeti festménynek, s így gépmester szokásaink jeles munkáit végezték vele.

Az ezután kövélkező "Kajeczfürdő" melléklet egyike a Hornyánszky-nyomda mesteri munkáinak. A Müller József faktor által tervezett nyomtatvány két színben nyomódott: az egyik szín az autotípiáé, a másik a tájkép helyén kivágott alapnyomaté. Az autotípija egy az angoloknál és amerikaiaknál szokásos fogással készült, amelynek Müller József minálunk eddig az egyetlen kultiválója. Gipszből domborművet csinál, ezt befesti ahol kell, s aztán odaadja a cinkografusnak, aki közvetlen felvétellel autotípiát készít aztán róla. Hogy amicsoda pompás hatás érhető el ilyen módon: kitűnően mutatja mostani mellékletünk. A munka sikerültében különben nagy érdeme van az ügyes cinkografusnak, Wesselynek, meg az autotípiát nyomtató gépmesternek is.

Ötödik mellékletünk autotípiája szintén domborműről való fotográfia után készült. Több szempontból is érdekes azonban ez a műlap: Először is azért, mert francia munka, s mint ilyen, egy kis betekintést enged a francia művészet szellemébe, amihez pedig szaklapjaink révén csak nagyon-nagyon ritkán nyílik alkalmunk. Hiába, ha a túltengő német hatás sok tekintetben nevelőleg hat is reánk: viszont más tekintetben elvonja előlünk a kilátási. — Érdekes a lap azért is, mert két színt mutat, úgynevezett duplex festékekkel nyomódott. A festéket a világhírű Ch. Lorilleux & Cie

festékgyáros cég készíti, amelynek párisi főtelepén kívül a világ minden részében vannak fióktelepei meg raktárai (most már Budapesten is, a Tüskér-utca 4. sz. alatt). Mint már mult számunkban is megírtuk, a cég hatalmas gyártelepet épít a tavasszal Budapest mellett.

Hatodik mellékletünk a tavaly ősszel lejáró s meddőnek nyilvánított levéljelpályázatra beérkezett munkákat mutatja be a Jókai-nyomda kitűnő gépmester principálisának, Schimek Ferencnek a nyomtatásában. Talán érdekli szaktársainkat, ha felsoroljuk az egyes pályamunkákon alkalmazott színeket. Ezek a következők: Az 1. számmal jelölt munkán a keret konturja és a szöveg barna, az alap tengerzöld, a három pajzs és két virágcsomó pedig világos vörösesbarna. — A 2. számmal jelöltön: a két fősor vörösbarna, keret és dísz sötétzöld, a két vignetta pedig valamivel világosabb zöld. — A 3. számún: betű fekete, keret vörösbarna, alap világos kék. — A 4. számún: betű, sas és kockák sötétzöld, keret piros, alap világos zöld. — Az 5. számún: szöveg kávébarna, pajzs arany, dísz kékes zöld. — A 6. számún: szöveg vörösbarna, keret zöld, alap szürke. — A 7. számú: alap zöldes szürke, betű fekete, dísz fehér. — A 8. számú: alap világos kék, a félkörös részletben sárga, szöveg vörösbarna. — A 9. számún: alap szürke, szöveg és sas zöld, keret piros. — A 10. számún: szöveg fekete, vonalas dísz narancs-szín, füzérdísz zöld.

E hat mellékleten kívül mult esztendőel kötetünk címlapja és tartalomjegyzéke is befoglalattik füzetünkben.

Uegyes közlemények.

Mulatságok.

Körünk farsangi nagy táncmulatsága február 10-én, farsang utolsó vasárnapján lesz a Katolikus Kör dísztermében. E mulatságra minden olyan tag, ki két hónapnál többel nem tartozik — új tagok két hó előrefizetésével — díjtalanul kap névre kiállított, egy férfi és két hölgy részére érvényes belépőjegyet, mely másra át nem ruházható. A ruhatári díj személyenként 60 fillér lesz. A tánc katonazene mellett reggelig tart s a hölgyek csinos táncrendet kapnak emlékül. — Február 12-én, farsang utolsó napján Körünk estély-műsorainak buzgó támogatója: Dayka Balázs vág-színházi művész rendez gazdag műsorral nagyszabású bohócestélyt a régi Iboáldéban (a Király-utca végén). E pompásnak ígérkező tréfás estélyre annyival is inkább felhívjuk a mulatni vágyó szaktársak figyelmét, mivel a műsoron Tarnai Margitka k. a., Körünk házi estélyének aranyos kis prima-donnája is résztvesz, azonkívül Dayka úr tagjaink részére egy koronás mérsékelt belépőjegyet ajánlott föl, melyre az utalványok pénztárosunknál díjtalanul kaphatók. — Február 23-án, szombaton pedig az Ébredés dalkör rendez műsorral egybekötött táncestélyt a Saskör dísztermében, mely szintén reggelig fog tartani, s már eddig is pompás műsor van egybedállítva. Belépődíj (nem tagoknak) személyenként 1-20, illetve a pénztárnál 1-60 kor. Jegyek a nagyobb nyomdák házi pénztárosaínál előre is válthatók.

Személyi dolgok.

Mitterszky Józsefet, a budapesti Pallas-nyomda mester-szedőjét, a milonói nemzetközi kiállítás zsűrije aranyéremmel tüntette ki. — A Magyar Grafikus szerkesztését Szabó Róbert, a Magyar Nyomdászatiét Löwy Salamon vette át.

A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíj-Egyesületébe

az elmúlt évben majdnem 13,000 új tag iratkozott be, s így most a rendes fizető tagok száma a negyvenzert is meghaladja. Az egyesület vagyona az elmúlt évben több mint fél millió koronával emelkedett s ma már 2.360,000 koronát tesz ki. A főképzőtárak száma: 148. Az egyesület választmánya a kormányhoz emlékiratot intézett, melyben többek között a levelezés portómentességét és rendes állami támogatást kér. Továbbá törvényhozásilag kötelezővé akarja tételni az ősszmunkásságra nézve az egyesületbe való belépést. Az évi küldöttgyűlést április 21-ére tervezi a választmány. Bár részünkről a haladást tartjuk mindenben fő cél-nak, a kötelezővé tétel éppen a rokkantegyesületnél most még nem tartjuk időszerűnek. Úgy járnánk vele mint a kerületi belegpénztárnál: folytonos zaklatásnak lennők ki az egyesületet, sőt még a tagokat is.

St.

A munkaadó felelőssége inasával szemben.

A munkaadó felelős és kártérítéssel tartozik a baleset folytán keletkezett oly sérülés következményéért, amely a munkást a veszélyes üzemi munkában érte, hacsak nem bizonyítja, hogy a sérülés a munkás vétkességének a következménye. Gyermeki pajkossága és gondatlanság azonban nem tekinthető a munkás olyan vétkességének, mely a munkaadót a vagyoni felelősség alól fölmenti. Fiatal gyermek pajkossága és gondatlansága az ő fiatalságának következménye, amelyből eredhető veszélyt a munkaadó magára vállalja azzal, hogy fiatal gyermeket alkalmaz. (A Kurlának 1906 június 20-án 1178/905. sz. alatt hozott ítéletéből.)

Egy kis statisztika.

A statisztikai hivatal kimutatása szerint Budapesten 12 nyomdai részvénytársaság van, összesen 7.886,000 korona tőkével és 860,239 K tartalékalappal. A tiszta nyereség 853,637 K, ebből átlagos osztalék gyanánt 6-52 százalék kamatot fizetnek. A Franklin-nyomda múlt évi tiszta nyeresége 313,827 K, osztaléka 10²/₃ százalék.

Drótnélküli telefon és író telefon.

Drótnélküli táviratozásról már sokat tudunk, de drótnélküli telefonozásról — amivel Berlinben nagynevű tudósok kísérleteznek — csak most hallunk. Mint hírlík, 40 kilométernyi távolságra sikerült a drótnélküli telefonkészülékkel tisztán és érthetően beszélni. — Párisban pedig egy egyetemi tanár a Uirág-Pollák-féle gyorstávuró készüléket oly módon tökéletesítette, hogy az új készülék emberi hangot is továbbít és bizonyos jelekkel megrögzít. — Lesz tehát telefonunk még talán a zsebünkben is; fogunk beszélni, írni, olvasni, sőt még látni is fogjuk egymást telefonon minden vezeték és drót nélkül. Jókai és Verne fantáziáit nemcsak elértük, de már kezdjük el is hagyni! St.

Angolországból.

A nyomdatőnőkök szüvétsége minden nyomdahelyiségben plakátokat függesztetett ki, amelyekben figyelmeztelt alkalmazottait, hogy a megvesztegetésekről szóló törvény (The Prevention of Corruption Act, 1906) 1907 január hó 1-én életbe lép. Ez a törvény két esztendőig terjedő fogházzal és ezenkívül esetleg még 20.000 koronáig terjedhető pénzbírsággal is bünteti azt az egyént, aki megrendelések fejében borralalót ad vagy elfogad.

A köteles példány.

A jogegység érdekében igen érdekes határozatot hozott a Kuria. Egy gyulai nyomdatulajdonos ellen kilenc rendbeli sajtórendőri kihágás címen vádat emeltek a miatt, hogy a nyomdájában előállított nyomdatermékek köteles példányait nem küldte be a sajtóügyi közvadászlóhoz. A vádolt azzal

védekezett, hogy a köteles példányokat betérjesztette a városi hatósághoz. A gyulai kir. járásbíráóság a védelmet nem akceptálta és a vádoltat sajtórendőri kihágás miatt 5 korona pénzbüntetésre ítélte. Másrészt gondolkozott a gyulai törvényszék, amely az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a vádoltat fölmentette azzal a megokolással, hogy a vádolt a törvény követelesének eleget tett akkor is, amikor a köteles példányt a városi hatósághoz küldte be. Ez az ítélet jogerőre emelkedett ugyan, a koronagyűész azonban a jogegység érdekében a Kuria elé vitte az ügyet, s a legfelsőbb bíróság a minap kimonáta, hogy a gyulai törvényszék törvényt sértett annyiban, amennyiben a vádoltat a köteles példányoknak a sajtóügyi közvadászló részére való be nem szolgáltatásával elkövetett sajtórendőri kihágás alól fölmentette azzal a megokolással, hogy a vádolt a köteles példányokat a városi hatósághoz betérjesztette. Mert a sajtótermékek köteles példányainak beküldéséről szóló 1867. évi miniszteri rendelet azt mondja, hogy minden sajtótermék egy példánya a helybeli hatóság elnöke helyett az illető kerületi közvadászlóhoz küldendő be. Ez a határozat a dolog természetéből folyólag a felekre nem bír hatállyal.

A világ legkisebb könyve.

Middelburgban mostanában egy érdekes könyvet állítottak ki. A könyv 1674-ben készült és babszemnagyságú. C. van Lange nyomdász készítette és aranymetszésű vörös bőrbbe van kötve. Van rajta két finomművű ezüstkapocs is, értékét igen nagyra becsülik. A könyvet egy francia milliomos állította ki, akinek 400 kötetre menő miniatürkönyvtára van. Mind a 400 kötetet egy szivarskatulyában lehet elhelyezni. Apró könyvecske az is, amelyet Padovában adtak ki. Akkora, mint egy Jókora kőröm. A könyv tartalma egy levél, amelyet Galliel írt Lotaringiai Krisztinának. A könyvnek kétszáznyolc lapja van, minden lapon kilenc sor és minden sorban száz betű. — A világ legnagyobb könyvét Hollandiában készítették. 1660. évben, a Stuartok idejében Hollandiából Angolországba hozták és jelenleg a British Museumban látható. Ez a könyv 1-75 méter széles és hosszú és csupa térképet tartalmaz.

Hivatalos rész.

Jegyzőkönyv.

(Főlvételet a Könyvnyomdászok Szakköre országosítása tárgyában 1907 január 7-én tartott értekezleten.)

Jelen vannak: a Szakkör részéről Fuchs Zsigmond, Novák László, Bozalk István és Ifj. Aigner Antal (kimentve Morócz Jenő); a Szak egyesület részéről Peidl Gyula és Gyűrey Rudolf szaktársak.

Fuchs Zsigmond az értekezletet megnyitván, jelenti, hogy a tanácskozás célja utakat és módokat keresni a szakfejlesztésnek az egész országra történő kiterjesztésére vonatkozólag; főlkérli Novák szaktársat indítványának ismertetésére.

Novák László vázolja a szakfejlesztésnek az ország szakmunkásaira leendő kiterjesztésének nagy hasznát nemcsak az egyén, de az egész nyomdászadag szempontjából is, amennyiben a szaknak fejlesztése a szervezet erőbifektésé is szolgálja.

Peidl Gyula kijelenti, hogy a szervezet részéről semmi akadály nem merül fel a Szakkör országosítása ügyében, mert el kell ismerni, hogy a Szakkör ma már a szervezet kiépítésében szintén közremunkálkodik. A kérdést úgy találja megoldhatónak, ha egyelőre a szak egyesületi ideiki helyi csoportok kezében kezdenék meg a munkádat.

Novák László bemutatja az országosítás következtében megváltoztatásra szorult alapszabályok tervezetét; az értekezlet megvitatás után az alapszabálytervezetet nagyjában elfogadja és megbizza Novák szaktársat, hogy azokat részleteiben is kidolgozza.

Az értekezlet ezek után úgy határoz, hogy tekintettel az országosítás kérdésének nagy fontosságára, az alapszabályok újzetesebb megvitatása céljából a Szak egyesület oktatásügyi bizottságával együttes ülést fog tartani.

Jegyzette: Ifj. Aigner Antal.

Választmányi ülés 1907 január 15-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Morócz Jenő I. Htkár, Bozalk István pénztáros, Baras Dezsd II. leltáros, Burghelm Károly, Gyűngyösi Sándor, Kún Kornél, László Dezsd, Novák Alajos, Novitzky N. László, Prüner Arnold, Radnai Ulmas, Spitz Adolt, Stalla Márton és Szabó Róbert választmányi tagok, továbbá Novák László, a szakfolyamok vezetője és Wanko Ulmas tanfolyami adminisztrátor. Igazolva távol: Fuchs Zsigmond II. alelnök, Ifj. Aigner Antal II. Htkár, Sarlós Lajos ellenőr, Stefáni József választmányi tag.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, a múlt ülés jegyzőkönyve felolvasatlik és Radnai Ulmas és Szabó Róbert választmányi tagok által hitelesítettik.

Elnök felolvasatja Löwy Salamon I. alelnök levelét, melyben állásáról véglegesen lemond. A választmány többek hozzájárulása után ajánlattal veszi tudomásul Löwy Salamon lemondását s egyúttal örömmel fogadja a lemondott alelnök abbéli ígértét, hogy Körünk céljait áhajtja lapjában szolgálni s a Grafikai Szemlével párhuzamosan a szakműveltséget fejleszteni.

Htkár felolvasza az országosítás ügyében kiküldött bizottság ülésének jegyzőkönyvét, mely tudomásul szolgál.

Wanko Ulmas jelentését a szakfolyamokról a választmány tudomásul veszi.

A pénztári jelentés és tagsági forgalomról szóló kimutatás tudomásul szolgál.

A jövő havi program a következtől állapítottik meg: választmányi ülés febr. 5-én, farsangi mulatság febr. 10-én, havi ülés febr. 24-én lesz. A rendes évi közgyűlést március 17-ére tűzi ki a választmány.

Bevétel.

Pénztári kimutatás az 1906. év december haváról.

Kiadás.

Áthozot a múlt hóról	4837	17	A dec. 8-iki házi estély kiadása	135	52		
10 db hitelszövetkezeti részjegy à 10 K	100	—	A Typographia szubvenciója 1906-ra ..	50	—		
Gutenberg-szabóralap	378	92	Wolf Antal pénzbeszedő tiszteletdíja ..	30	—		
Ács-Mihály-alap	515	72	Az Ébredés párt. tagsági díja 1906-ra ..	20	—		
Dec. 8-iki házi estély bevétele	119	80	Havi Olás, kiállítás (nyomatványok, exp. stb.)	14	20		
Kamatok a Gutenberg-szabóralapnál ..	12	13	Levelezés, különféle portó helyben és vidéken	8	20	257	92
Kamatok az Ács-Mihály-alapnál	16	53	Kézipéncz e hó végén			4889	98
			10 db hitelszövetkezeti részjegy à 10 K			100	—
			Gutenberg-szabóralap			391	05
			Ács-Mihály-alap			532	25
Tagsági járulékokban befolyt:							
Államnyomda	7	20	Szakirodalmi alap:				
Athenaeum	22	20	Kézipéncz e hó végén			564	21
Berkovits-nyomda	3	60	Szakianfolyam:				
Budapesti Hírlap	4	20	A kassa—eperjesi kiküldetés	32	68		
Buschmann Ferenc	6	—	A győri kiküldetés	28	—		
Egyetemi nyomda	3	60	Két előadó tiszteletdíja (II. ciklus) ..	30	—		
Főúrasai nyomda	7	20	Szolgálnak dec. hóra	10	—		
Franklin	45	60	Stereotípiái tanf. (segédmunkásnak) ..	2	—		
Franklin-flók	5	40	Tanf.-vezető vegyes portókiadása	7	66		
Galltzenstein	5	40	Mellékletek és boríték nyomása a Graf. Szemléhez (XI—XII)	209	57	319	91
Gelléri és Székely	1	80					
Globus	19	80					
Hamburger és Birkholz	1	80					
Hornóvánszky	7	80					
Hungária	—	60					
Károlyi György	1	20					
Kertész József	2	40					
Klein Vilmos	1	20					
Korvin testvérek	6	—					
Közszégi nyomda	4	20					
Légrády	12	—					
Markovits és Garai	3	60					
Márkus Samu	12	60					
Molnárak Lapja	1	20					
Máy. menetjegy-nyomda	3	60					
Nagy Sándor	5	40					
Pallas	18	60					
Pannonia	2	40					
Pap és Schwartz	1	20					
Pátria	18	60					
Pester Lloyd	9	—					
Pesti könyvnyomda r.-f.	56	40					
Posner K. L. és fia	6	60					
Révai és Salamon	7	80					
Rigler J. Ede	8	40					
Rothberger és Welsz	2	40					
Rózsa K. és neje	4	20					
Schmeltz és Miesner	3	60					
Stephanum	12	—					
Székesfőúrasai házi nyomda	9	—					
Ullógasság-nyomda	16	20					
Welsz L. F.	3	60					
Wodianer Fülöp és fia	3	—					
Utóékről:							
Gyoma 4'20, Szekszárd 7'20, Székes- fehérvár 9'—, Kassa 9'—, Beszterce- bánya 3'—, Debrecen 22'20, Győr 21'—, Nagybecskerek 3'60, Eperjes 21'60 =	100	80					
Egyesekről (részletezése a következő oldalon)	88	20					
	567	60					
Ebből 10 százalék a szakirodalmi alapra	56	76	510	84			
Szakirodalmi alap:							
Áthozot a múlt hóról			499	65			
10 százalék a főpénztárból			56	76			
Kamatokból			7	80			
			7055	32			
						7055	32

Títkár Jelel, hogy a Körünk által hirdett levélfej-pályázatra összesen 10 pályamű érkezett be. A pályaművek kiadotnak a szakbizottságnak.

A szakbizottságba Stalla Márton és Szabó Róbert választottak be. A választmány felkéri a szakbizottságot, hogy saját kebeléből elnököt válasszon.

Brellenecker Ferenc szakíró egy évfolyam Typographische Jahrbücher-t ajándékozott Körünknek. Közszeméleti tudomásul vették.

Lejtőre a választmány felhatalmazza, hogy a Körnek járó folyóiratok mellé évi folyamattal beküldtethesse.

A választmány Bozskai István pénztáros indítványára elhatározza, hogy a febr. 2-3-iki, illetve március 24-25-iki kettős ünnepek alkalmával Arad, Temesvár, Szeged, Kecskemét, Székesfehérvár, Szatmár, Debrecen és Miskolc városokba szakfelülvizitát küld.

Több tárgya nem lévén, az ülés véget ért. Morócz Jenő, títkár.

Havi felülvizitáció 1907 január 20-án.

Elnök: Tanay József.

Elnök üdvözlő a szép számban megjelent szakírókat és az ülést megnyitván, bejelent, hogy ez alkalommal Harasztli Adólf fog szabad előadást tartani a háromszínyomatú festések alkalmazásáról.

Harasztli Adólf világos és szabatos előadásban ismertette témáját, s előadásának végével kijelentette, hogy reményli, miszerint a nyáron már gyakorlatilag lesz alkalma mindazon dolgokat bemutatni, melyeket ez alkalommal theoretikailag ismertetett, és pedig azon a hatalmas festégyártótelepen, mely Budafokon fog már a jelenben létesülni.

Elnök közszeméleti mond a jelenlévők nevében is az előadónak s felkéri, hogy céljainkat továbbra is támogatni sziveskedjék.

Áttérve a folyó ügyek tárgyalására, elnök felülvizitálja a következő títkári jelentést:

A legutóbbi havi ülés óta történetéről a következőket jelenthetem: Körünk I. alelnöke, Löwy Salamon ezen állásáról leköszönt s a választmány lemondását végleg elfogadta egyúttal sajnálatának adott kifejezést a teljes szakértsévesztése felett. Birjuk azonban a lemondott I. alelnök abbeli ígéretét, hogy Körünknek a jövőben is buzgó támogatója lesz. Most elszállítja ugyan körünkkel az a körülmény, hogy a Magyar Nyomdászati Szervezetét átvette, de összesen bennünket a célközössége: a szakma fejlesztése és annak minél magasabb színvonalra való emelése, amely célért Körünk oly régóta küzd — szerénytelenség nélkül mondhatjuk — nem egészen elterelődött.

Szakfolyóiratoknál az előadások rendszeresen folynak s itt említsem meg, hogy a vidéken is több szakfelülvizitáció fognak tartani a közelgő kettős ünnepek, február 2-án és 3-án, valamint március 10-én, 24-én és 25-én. Arad, Szeged, Temesvár, Kecskemét, Székesfehérvár, Szatmár, Debrecen és Miskolcban vannak az előadások területe.

A Körünk országosítása ügyében kiküldött bizottság már tanácskozásokat folytat a Szakkegyesület és a szervezet kiküldötteinek bevonásával. A legkedvezőbb kiállítások között indultak meg ezek a tanácskozások, s reméljük, hogy a rendes évi közgyűlésnek, melyet március 17-ére tűzött ki a választmány, már konkrét javaslatot tehetünk.

Az ismertetett hirdett levélfej-pályázatra 10 pályamű érkezett be, melyek megbírárlását a szakbizottság mielőbb megkezdi. Hisszük, hogy a pályázat ezúttal kellő eredménnyel fog végződni.

Löwy Salamon I. alelnök lemondása folytán a szakbizottság elnöki állása is megüresedett. A választmány úgy határozott, hogy a szakbizottság saját kebeléből válasszon elnököt s egyúttal a bizottságot Stalla Márton és Szabó Róbert választmányi tagokkal kiegészítette.

A havi ülés a títkári jelentést egyhangúlag tudomásul veszi. Ugyancsak felülvizitálja a decemberről szóló pénztári jelentést és a tagsági forgalmat felülvizitáló beszámolót, melyet a havi ülés szintén tudomásul vesz.

Mint ahogy kérdéstele és indítvány a jelenlévők közül senkinek sem volt, elnök néhány biztatói szóval az ülést bezárja.

Tagsági forgalom 1906 december havában. Belépésre jelentkeztek: Laupól Antal (Gyoma), Klein N. (Budapesti Hírlap, Títkár Gábor, Wagner Antal (Szekszárd), Pogátsnik Albin, Putlits Nikifor (Gyömrös), Hauser Gusztáv (Sélléri és Székely), Bikár Milán (Rigler), Györkös Ödön (Üllőgasság), Süsz Samu (Szeged), Berger Béla (Wattlitz M.), Kircz Ede (Wattlitz U.), Dószegi István (Pest részvény), Enzelmüller János, Györy Aladár, Meizl Károly, Róna Ármán, Lammer Árpád (Pátria), Gardoszyk Lipót, Halbauer Károly (Pester Lloyd), Ripka Ferenc (Eperjes), Bugyl István, Bugyl Mihály, Fischer Ernő, Vessz Jenő, Kissa Károly, Peatr István (Bróza), Szakkegyesületi helyi csoport, Göbchy József, Wittmann Ágost (Temesvár). — Kilép a körből: Dite Károly (Eperjes). — Hátalék miatt hírlendők: Bikkalvi József, Balázs Lajos, Lechner Emil (Kolozsvár), Lefkó Lajos (elut.), Anhalt Adólf, Maróti Sándor, Rosenzweig Nándor (Gyömrös), Britsch Gyula (Győr), Stival Sándor (Neuwald), Heimler Sándor (Maladok L.), Bartha István, Kulcsár András, Kiss Bálint, Lukács István, Nagy László, Nikelsburg Izidor, Pethő Béla, Sarkadi Ferenc, Trencsányi Elek, Vessz Jenő, Szentesi Pál (Debrecen), Negyed Benő (Máu.), Klein József, Koleszár János (Kassa), Fenyvesi József, Penker Ferenc, Derka Béla, Dobrik Mihály, Kaiser Hugó, Spitzer József, Singer Pál, Gyilkó Kálmán, Najpál Samu, Horvóth István, Szedlaczek Ulmos, Kreszler Márton, Kutzu Antal, Nimmerfruh József, Salzer Ferenc, Wennesz József, Jaskó Béla, Pelczner Gábor, Sensesstein Gáspár, Welsz Márk, Uoss Elemér, Bakos Gyula, Fiesch Ulmos, Szabada János, Nagy János (ismeretlen tart.). — A hó végén 11 tb., 959 rendes, összesen 970 tag.

Tagsági járulékokban egyesektől befolyt (I. pénztári kimutatás): Benkő László 7:20, Eörögh Árpád 1:80, Szabó István 1:80, Uigh Károly 1:80, Fischhof Henrik 3:60, Drach Ulmos 1:80, Lehner Rezső 1:80, Uirág Aladár 1:20, Messinger Aladár 1:20, Deutsch Géza 3:60, Ligeti Jenő 4:80, Zaka Imre 1:20, Légórá József 1:20, Welsz Ármán 1:20, Noulitzky László 1:20, Siegfried József 2:40, Peidl Gyula 3:60, Pirk Béla 3:—, Badrogl Már 2:40, Grünberg Salamon 1:80, Willner Leó 1:20, Klein Henrik 1:20, Propper Ernő 2:40, Wáznér Ignác 8:40, Nádor Lajos 7:20, Ádám Ferenc 2:40, Schwarz Ambrus 1:20, Blichler Jenő, Krullch József, Wolf Antal, Keszer Ulmos, Szilágyi József, Blumenthal Oszkár, Steinerher Miklós, Neuwald Már, Tauber Bernát, Böhm Jenő, Kahn Lipót, Fried József, Burghelm Károly, Baka Márton, Stein Lipót, Süsz Samu, Berger Béla, Kircz Ede, Müller József, Krausz Izidor, Farkas Lajos, Wolf Sándor, Landberger Miksa, Telchner Jakob, Biroutz Döme, Ábrahám Leó á 60 fillér, összesen 88:20 kor.

Felülvizitáló szerkesztő Tanay József. Főmunkatársa Nauók László. Kiadótitulajánosa a Könyvnyomdászok Szakköre.

Hirdetés és állasközvetítés.

Fiatall gépmester, elsörendű szakér, ki fővárosi nagyobb nyomdában mint felelős gépmester volt alkalmazásban, jártas a színes és autotípiai nyomtatásban, kezeli az Auerbach-féle számzó gépet, árszabályszerű kondíciót keres. Cím a kiadóhivatalban.

A Deutscher Buch- u. Steindrucker évfolyamait egyenként vagy összesen megvételre keresi Szabó Róbert, Budapest II. ker., Hattyú-úta 11. szám.

Szakfolyóiratokat és -könyveket (bármely nyelűeket is) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szakírók. Ajánlatok e folyóirat szerkesztőségéhez intézendők.

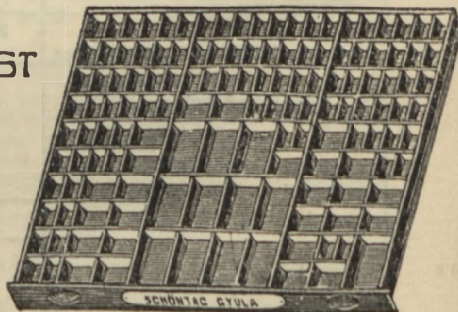
SCHÖNITAG GYULA
szakasztalos

BUDAPEST

VI, Váci-körút 51.

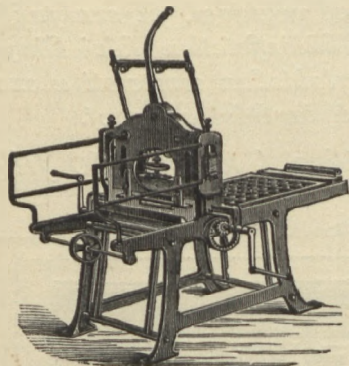
Kis antikuszekrény 6 K 40 f.
Nagy szekrények 8 K 40 f.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

„Krause“ emeltyűs könyvomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fődőkeret küldése nincs világosan kikötve: a nélkül szállítjuk a sajtókat.

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára	
fődőkerettel	fődőkeret nélkül		szélessége	hosszúsága	fődőkerettel	fődőkeret nélkül
			a kő számára	a kő számára		
			cm	cm	korona	korona
Mariage	Marialite	MN	45	55	700.—	735.—
Magdalena	Magazijn	MP	55	65	795.—	850.—
Magdolum	Magenader	MPa	55	70	815.—	870.—
Maximilian	Maximianus	MQ	60	80	905.—	955.—
Moriche	Moriolis	MR	65	90	950.—	1010.—
Methusalem	Metileno	MS	75	95	1100.—	1160.—
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1110.—	1170.—
Melchior	Meldois	MT	80	100	1145.—	1210.—
Melchiades	Meldung	MTa	80	110	1165.—	1230.—
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1250.—	1315.—
Mummerei	Mummolus	MV	95	140	1370.—	1435.—
Myscole	Myself	MX	110	150	1670.—	1750.—

Az árakban benfigyaltatik a kerékvédő ára is.

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN
GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Első magyar könyv- és könyomdai
« festék- és hengeranyag-gyár. »

KURZWEIL JÁNOS és TÁRSA

SZÁMOS
KITÜNTETÉS.

Hengerek öntése lapos
és körforgású gépek-
hez. Olcsóbb és jobb
a házi öntésnél.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

Újság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére.
SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. sajtát találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-oszl. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.
Kencék és bronzok.

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bózsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, József-utca 23, II. em. 18. ajtó, avagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköri szaktanfolyamainak értesítője.

1905—1906-iki

Szerkesztették: Tanay József és Novák László

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjuttatás fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ára 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosíthatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14—61.

Alapítatott 1892.

BEIT & CO.

HAMBURG

DRUCKFARBEN
FABRIKEN

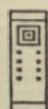
Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTÖDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

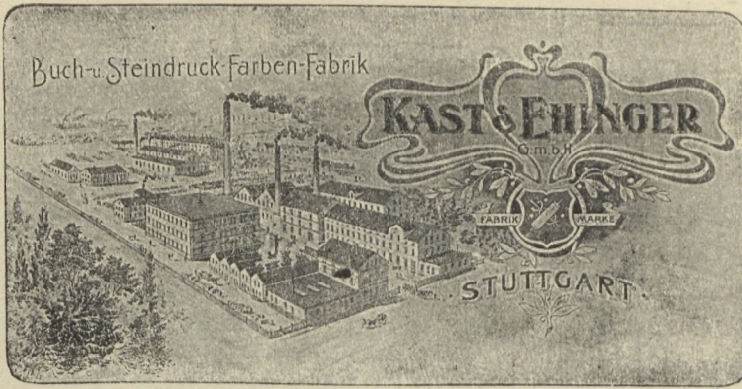
Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és at. • Legnagyobb választék orosz betűkből. • Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. • Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER

G. m. b. H. 1878

világhírű gyártmányul a st.-louisi világtállításon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Fiókgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képviselet Ausztria-Magyarországon részére:

Carmine Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

Lanston-Monotype

a világ legjobb betűöntő- és szedőgépe.

Magyarországon és Ausztria területén eladja és működésben bemutatja

Alapított
1878. évben.

Carmine Hugó
teljes nyomdaberendezések gyára

Alapított
1878. évben.

Budapest VI,
Király-utca 26.

Wien VII,
Burggasse 90.

Prag II,
Dittrichgasse 1968.

Nyomda-festékek, kencék és hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger
G. m. b. H. stuttgarti és feuer-
bachji gyáraiból.

Fiókgyárak: New-Yorkban,
Berlinben és Chicagóban.

A párisi kiállításon grand
prix-vel és két aranyéremmel,
továbbá a st.-louisi kiállítá-
son nagy díjjal lett kitüntetve.

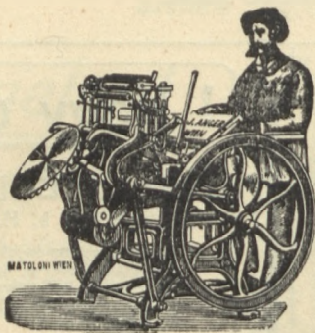
SORBONNE

egy szép és különleges metszésű, tisztán és jól olvasható betűfaj
mely könyvnyomásnak és accidenciáknak egyaránt felel meg.
Megjelent három sorozatban: sovány, félkövér és cursivban.

A „Sorbonne“ mindenhol a legnagyobb tetszést aratja.

BERTHOLD H. R.-T., BERLIN SW

Képv.: Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

ORMOS GUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

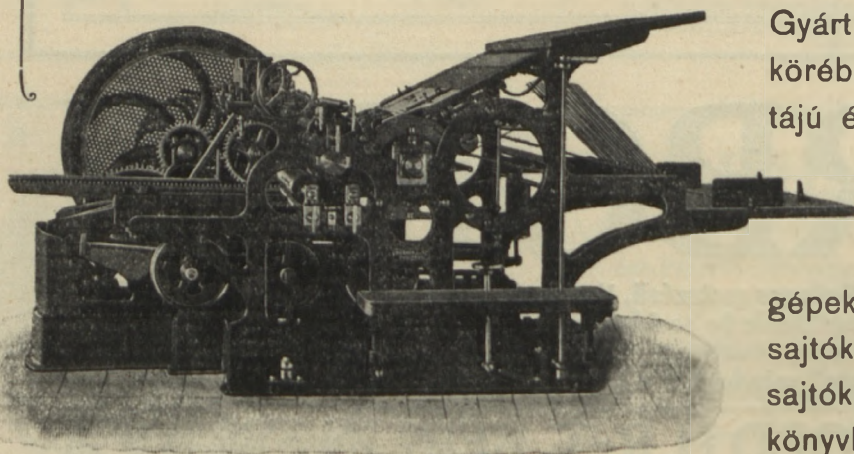
KLISÉK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kiállításban.
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házonklüül felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtó vasutas járattal és 2 feladó hengerrel.

Pesti könyvnyomda-részvény-társaság (U. Malá-ultra 7)

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

Betű- és Tömöntöde.

FISCHER ÉS MIKA

Budapest VI, Révay-utca 6. sz.

A legkülönbélebb célszerű és divatos
könyv- és címbetűkből

nagy választékot tart. Folyton készletben
tart: szerb és héber betűket, körzeteket
és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket,
betűszekrényeket és állványokat, a leg-
gyorsabban készítve és a legjobb mi-
nőségben kiállítva. Ajánlja szabadalm.
nyomdai vonalzó-berendezését táblá-
zatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K.

ELVÁLLAL IGEN JUTÁNYOS ÁRON
EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEKET.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szük-
ségleteinek raktára. Tömöntöde-
festékek, kencék és hengeranyag
raktára.

Tömöntöde-berendezések,
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, formazáró készülékek
stb., stb.

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltnak. Teljes nyomdaberendezések is szállíthatnak.

TELEFON 54-48.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcsei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Flat); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönbébb ékítményekből és
egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos árban és
☐ gyorsan foganosítatnak. ☐

UJDONSÁG!

UJDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendtner szabádalma.

